

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Analýza podílu peněžních sekundárních důchodů
na příjmech domácností v závislosti na vzdělání**

bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Jan Bednář

Jméno autora:
Mgr. Martina Mourycová

6. 5. 2010

Abstrakt

Název práce: *Analýza podílu peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností v závislosti na vzdělání*

Tato práce se zabývá možnou závislostí mezi podílem peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností a vzděláním. Text je členěn na dvě základní části – teoretická část a výzkumné šetření.

První část práce seznamuje čtenáře s pojmy, které jsou nezbytné pro pochopení problematiky a souvislostí – státní rozpočet a jeho složky (příjmy, výdaje) a důchody a jejich přerozdělování (primární, sekundární důchody). Součástí této části práce je rovněž pohled na problematiku sekundárních důchodů v České republice a v evropském kontextu. Situaci dokreslují tabulky a grafy.

Praktická část obsahuje návrh a realizaci kvantitativního výzkumu. Hlavním cílem bylo zpracovat výzkum na dané téma a najít odpovědi na stanovené hypotézy: „Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na vzdělání.“ a „Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na velikosti místa trvalého bydliště.“

Výzkum byl realizován formou dotazníkového šetření. Ze základního souboru - domácnosti v České republice - byl vybrán náhodný vzorek respondentů. Před zahájením samotného výzkumu byl proveden předvýzkum. Sběr dat byl zajišťován dvěma způsoby – prostřednictvím serveru Vyplňto.cz a sběr dat do tištěného dotazníku.

Data získaná metodou dotazníkového šetření byla následně zpracována. Výsledky byly zaneseny do tabulek a grafů. Na základě analýzy zjištěných dat byly stanovené hypotézy potvrzeny.

Závěry, které přinesl realizovaný průzkum, mohou přispět k rozšíření dosavadních informací o peněžních sekundárních důchodech v širších souvislostech – především vliv dosaženého vzdělání. Tyto informace by bylo možné využít při plánování strategií v oblasti sociální politiky.

Abstract

Title: *The analysis theats at how a persons education effects the income of households in respekt of secondary monetary pensions.*

This thesis handles a possible relation between the ratio of financial secondary pension within a household and education. The article is divided into two parts – the theoretical and the research.

The first part introduces the readers with the terminology which is important for understanding the problem and its context – the state budget and its components (income, outcome) and pensions and their redistribution (primary, secondary). A part of this thesis looks at the matter of the secondary pensions in Czech Republic as well as in the European context. The situation is reflected in graphs and charts.

The practical part contains presentation and the realization of a quantitative research. The main goal was to process the research to given topic and find answers to given hypotheses: "part of secondary pension being dependent on the education" and "part of secondary pension being dependent on the dimension of place where people live".

The research was submitted by questionnaires. A random example of respondents was chosen from a main list . Before starting the research, a pre-research had taken place. The collection of data was by two means – by filling in data at www.vyplnto.cz and filling in the printed forms.

The data from the printed questionnaires were consequently processed. The results were illustrated in charts and graphs. Based on analysis of received data our hypotheses were acknowledged.

Results shown by the survey can help in extending information about the secondary pensions in wider extent – especially the influence of the education. This information would be helpful in planning strategies in the area of social politics.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Analýza podílu peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností v závislosti na vzdělání“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 6. 5. 2010

.....

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce Ing. Janu Bednáři za odborné rady, které mi v průběhu vypracování práce poskytl. Poděkování rovněž patří mé rodině a mým blízkým za jejich všestrannou podporu.

V Českých Budějovicích dne 6. 5. 2010

Obsah

Obsah	6
Úvod.....	8
1. Současný stav.....	10
1.1 Státní rozpočet	10
1.1.1 Příjmy státního rozpočtu	10
1.1.2 Výdaje státního rozpočtu	11
1.2 Důchody a jejich přerozdělování	12
1.2.1 Primární důchody	13
1.2.2 Sekundární důchody	16
1.3 Sociální zabezpečení.....	18
1.3.1 Sociální pojištění.....	18
1.3.2 Státní sociální podpora.....	19
1.3.3 Sociální pomoc (péče)	19
1.3.4 Konstrukce dávek sociálního zabezpečení	20
1.4 Současný stav v evropských zemích.....	22
1.4.1 Modely sociálního zabezpečení	23
1.4.2 Výdaje na sociální zabezpečení z zemích Evropské unie.....	25
1.5 Současný stav v České republice	30
1.5.1 Reforma veřejných rozpočtů na sociální výdaje.....	33
2. Cíl práce a hypotézy	39
2.1 Cíle práce	39
2.2 Hypotézy práce	39
3. Metodika zpracování.....	40

3.1	Technika sběru dat	40
3.2	Analýza dat	41
3.3	Charakteristika výzkumného vzorku	41
4.	Výsledky	42
4.1	Identifikační údaje respondentů.....	42
4.2	Otázky týkající se sekundárních důchodů	44
5.	Diskuse.....	53
6.	Závěr	56
7.	Seznam použitých zdrojů.....	57
8.	Klíčová slova (keywords)	62
9.	Přílohy.....	66
	Seznam tabulek	70
	Seznam grafů	71
	Seznam příloh	73

Úvod

System přerozdělování důchodů má v naší společnosti dlouholetou tradici. Pokud se zaměříme na dobu relativně nedávnou, nalezneme zde významný mezník – rok 1989. Naše země se stala demokratickou zemí a bylo třeba provést řadu reforem. Našeho tématu se týká především reforma ekonomická a souběžně s ní reforma sociální, která zahrnuje oblast sociálního pojištění a státní sociální podporu. Tyto změny se dotkly velkého počtu obyvatelstva.

Vývoj v této oblasti však probíhá stále a potřeba reforem je stále naléhavější. Velkou měrou se na tom podílí demografický vývoj. Demografický vývoj v České republice zaznamenává dlouhodobý propad porodnosti a současně prodlužování doby dožití. Dochází tedy ke stárnutí populace. Tento trend má řadu negativních dopadů na oblast veřejných financí. Je tedy nutné na tyto změny reagovat. Tato práce se nezaměřuje na reformu sociálního systému, ale snaží se objasnit jednu ze souvislostí – závislost výše sekundárních důchodů v našich domácnostech na dosaženém vzdělání? Odpověď na tuto otázku nám může mnohé napovědět a pomoci při plánování změn v oblasti sociální politiky.

Většina sekundárních důchodů spadá do skupiny tzv. mandatorních výdajů. Tyto výdajové položky je stát povinen zajišťovat dle zákona. Jejich podíl vůči celkovým výdajům státní pokladny v posledních letech stále roste. (ICV ČR, 2009)

Především předvolební období a období předcházející schvalování státního rozpočtu jsou plná bouřlivých diskusí a debat na téma mandatorní výdaje státu. Asi se není čemu divit. Každý, kdo má alespoň základní znalosti o fungování a složkách státního rozpočtu tuší, že se Česká republika dostává v této oblasti na velice tenký led. Mandatorní výdaje se bohužel stávají silným předvolebním nástrojem. Politické strany se předhánějí, „kdo dá víc“. To bohužel stále na velkou část voličů platí.

Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech českých domácností je různý. Některé sociální skupiny občanů jsou na této složce příjmu zcela závislé. Na toto téma bychom jistě našli řadu výzkumů a studií. V dostupných zdrojích se nám však

nepodařilo najít žádnou práci, která by se zabývala souvislostí mezi podílem sekundárních důchodů na příjmech domácností a dosaženým vzděláním jejích členů.

Bakalářská práce je členěna do dvou základních částí – teoretické a empirické. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy související s tématem práce a současný stav věci. Empirická část je tvořena kvantitativním výzkumem. Obsahuje formulaci hypotéz, sestavení dotazníku a realizaci dotazníkového šetření. V závěrečné fázi jsou výsledky zpracovány a interpretovány.

1. Současný stav

1.1 Státní rozpočet

„Státní rozpočet představuje centralizovaný fond finančních prostředků, které vytvářejí všechny ekonomické subjekty státu, rozdělují a užívají jej státní orgány. Stát tak pomocí příjmů a výdajů ve státním rozpočtu přerozděluje finanční prostředky tam, kam společnost potřebuje.“ (Zlámal, Mendl, 2007)

Státní rozpočet České republiky je tedy jakýsi plán hospodaření naší země pro daný fiskální rok (v České republice totožný s kalendářním rokem). Státní rozpočet má formu zákona, který navrhuje vláda a schvaluje ho parlament. Návrh státního rozpočtu sestavuje v České republice Ministerstvo financí. Účet státního rozpočtu spravuje Česká národní banka.

Státní rozpočet je tvořen následujícími složkami – příjmy, výdaje a financující operace.

1.1.1 Příjmy státního rozpočtu

„Mezi příjmy státu se řadí zejména daně, příjmy z pojistného a sociálního zabezpečení, výnosy z podílu na clech, příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací, správní a soudní poplatky, příjmy z prodeje a pronájmu majetku ČR, výnosy z cenných papírů nebo pokuty.“ (Informační centrum vlády, 2009)

Největší příjmy státního rozpočtu tvoří daně, které můžeme rozdělit na daně přímé a nepřímé. Daně přímé jsou ty, které platí poplatníci pravidelně v závislosti na výši příjmu nebo majetku. Řadíme mezi ně daně z příjmu fyzických osob a právnických osob, daně z nemovitosti, daně z převodu nemovitosti, dědická a darovací daň, daně silniční. Správou výběrem a daní jsou pověřeny finanční úřady. Daně nepřímé zdaňují prodej zboží nebo služeb. Tyto daně jsou zahrnuty do ceny zboží, platí je tedy všichni kupující a do státního rozpočtu jsou odváděny prodejcem nebo poskytovatelem služby. Hlavní položkou státního rozpočtu z kategorie nepřímých daní je daň z přidané hodnoty (DPH). Dále můžeme jmenovat také spotřební daň.

Důležitý příjmem státního rozpočtu tvoří pojistné sociálního zabezpečení. „Důchodové a nemocenské pojištění je založena na pojistném principu, tj. na pravidelném placení příspěvku – pojistného. Částka, kterou ČSSZ na pojistném vybere, tvoří víc než třetinu příjmů státního rozpočtu. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje platby na důchodové pojištění, na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.“ (ČSSZ, 2010)

1.1.2 Výdaje státního rozpočtu

„K výdajům státního rozpočtu patří například náklady spojené s činností organizačních složek státu, činností příspěvkových organizací, dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, peněžní dary do zahraničí, nákup cenných papírů nebo výdaje na vládní úvěry.“ (Informační centrum vlády, 2009)

Dalším možným způsobem dělení státních výdajů je členění na *mandatorní a ostatní výdaje* (Ruml, 2009). „Mandatorní výdaje jsou ty výdajové položky, které je stát povinen zajišťovat dle zákona a vláda samotná nemůže jejich výši nijak ovlivnit. Jsou to především sociální transfery, mezi něž patří v České republice především výplaty penzí, tzn. dávky důchodového pojištění, nemocenské dávky a státní sociální podpora. Mimo sociální transfery se dále jedná o platby státu do všeobecného zdravotního pojištění, výdaje na dluhovou službu, výplatu státních příspěvků ke stavebnímu spoření, penzijnímu připojištění atd.“ (Informační centrum vlády, 2009). „Mandatorními výdaji tedy nejsou jenom transferové výdaje sociální povahy, jak se někdy mylně uvádí.“ (Peková, 2002). Do ostatních výdajů řadíme ty, které stát nemá povinnost realizovat, ale chce tak činit.

Jena Švarcová (2009) rozděluje výdaje státního rozpočtu na *transferové platby a vládní výdaje*. Transferové platby představují peníze určené jako platby obyvatelstvu formou sociálních dávek, důchodů, podpor v nezaměstnanosti atd. Stát zde hraje významnou roli v procesu přerozdělování. Jde tedy o jednostranné výdaje ze státního rozpočtu, které slouží k přerozdělování důchodů ve společnosti. Vládní výdaje jsou

určeny na chod státních institucí, veřejného školství, zdravotnictví, obrany státu, vládní investice.

1.1.2.1 Funkce veřejných výdajů

Výdaje státního rozpočtu plní podle Jitky Pekové (2002) tři funkce:

- alokační,
- redistribuční,
- stabilizační.

Z pohledu této práce nás bude zajímat především redistribuční funkce veřejných výdajů, jejichž hlavním nástrojem jsou především peněžní transfery různým subjektům. Jejich úkolem je zmírnit nerovnosti v důchodech a majetku. Jsou projevem solidarity. „Mají charakter účelových či neúčelových dotací (v České republice se účelové dotace často označují jako tzv. subvence), plošných či adresných sociálních dávek.“ (Peková, 2002).

1.2 Důchody a jejich přerozdělování

Důchod je celkové množství peněz, které člověk nebo domácnost obdrží během určitého časového období. Může být tvořen pracovním důchodem, tedy mzdou (pracovním výdělkem). Dalšími složkami důchodu jsou důchody plynoucí z vlastnictví kapitálu a důchody plynoucí z vlastnictví půdy. (Mertlík, 1991). V neposlední řadě do důchodu započítáváme příjem plynoucí z transferových plateb (výplaty starobních důchodů, invalidních důchodů, podpory v nezaměstnanosti atd.).

Celkový důchod domácnosti: Y

Pracovní důchody: Y_L

Důchody plynoucí z vlastnictví půdy: Y_A

Důchody plynoucí z vlastnictví kapitálu: Y_K

Důchod ve formě transferové platby: Y_T

Platí tedy:
$$Y = Y_L + Y_A + Y_K + Y_T$$

(zpracováno podle Mertlík, 1991; Jindra, 2002)

1.2.1 Primární důchody

Prvotní rozdělení důchodů je výsledkem fungování tržního mechanismu. Primární důchody jsou tedy velice úzce vázány na trh výrobních faktorů. Ceny výrobních faktorů určují důchody, které náleží jejich majitelům – mzda, renta, úrok (zisk).

Pracovní důchody domácnosti závisí na množství práce, které domácnost prodá na trhu práce a mzdové sazbě (ceně práce).

$$Y_L = w \cdot L, \text{ kde}$$

L - počet hodin práce odpracovaných domácností
 w - průměrná hodinová mzdová sazba

Nerovnost ve výši výdělku je ovlivněna řadou faktorů. Může jmenovat např. rozdílné dovednosti, různá intenzita práce, rozdíly v rámci jednotlivých povolání (nebezpečnost, nepříjemnost, odborná příprava, specifické schopnosti atd.). V neposlední řadě musíme zmínit faktory pracovní diskriminace. Diskriminováni mohou být lidé určitého věku – nad padesát let, ženy před nástupem na mateřskou dovolenou. Dalšími diskriminačními faktory mohou být pohlaví, národnost, kvalifikace, atd.

Nerovnost ve vlastnických důchodech je založena na rozdílném množství kapitálu a půdy ve vlastnictví domácnosti. Majetek může domácnost získat v rámci dědictví, formou daru, může jít o úspory z pracovních i nepracovních důchodů nebo se jedná o majetek nabytý podnikáním. Výnosy z vlastnictví jsou však ve společnosti velice nerovnoměrné. Tyto nerovnosti způsobuje především fakt, že jsou některé investice pro domácnosti nepřístupné.

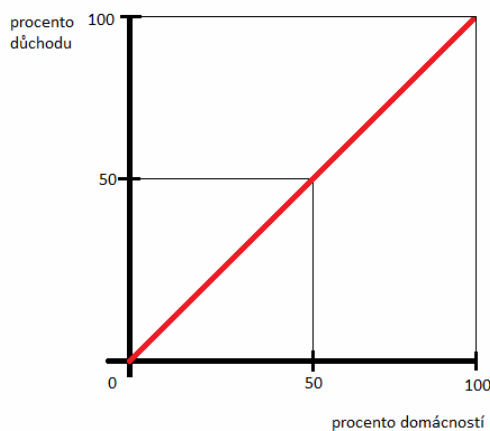
$Y_A = I \cdot A$, kde A - množství půdy ve vlastnictví domácnosti
I - průměrná míra výnosu z půdy

$Y_K = v \cdot K$, kde K - objem kapitálu ve vlastnictví domácnosti
v - průměrná míra výnosu z kapitálu

Celkový důchod domácnosti je tedy roven: $Y = w \cdot L + I \cdot A + v \cdot K + Y_T$

Jednoduchým nástrojem na měření nerovnosti v důchodech je důchodová Lorenzova křivka a Giniho koeficient. „Lorenzova křivka je graf, který zobrazuje kumulativní procentuální podíl obyvatelstva na vodorovné ose a kumulativní procentuální podíl získaného důchodu na svislé ose. Používá se k zobrazení stupně rovnosti nebo nerovnosti v rozdělování důchodu. Čím větší je odchylka Lorenzovy křivky od osy kvadrantu, tím nerovnější je rozdělení důchodu.“ (Samuelson, 1995)

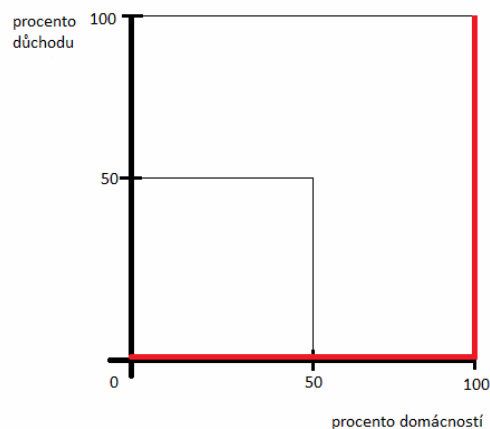
- Absolutní rovnost - ideální Lorenzova křivka – vyjadřuje absolutně rovné rozdělení důchodů

Graf 1: Ideální Lorenzova křivka

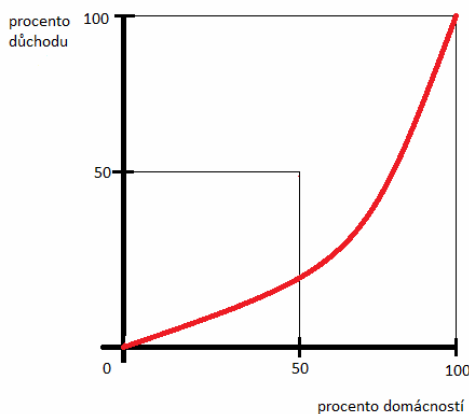
(zdroj: vlastní zpracování podle Jindra, 2002)

- Absolutní nerovnost – Lorenzova křivka jako přímka zalomená do pravého uhlu (extrém).

Graf 2: Lorenzova křivka absolutní nerovnosti
(zdroj: vlastní zpracování podle Jindra, 2002)

- Skutečná nerovnost – skutečná Lorenzova křivka – leží někde mezi oběma extrémními (statistické údaje).

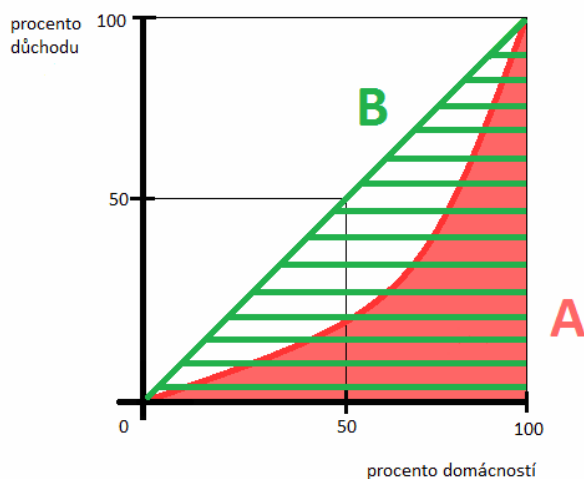

Graf 3: Skutečná Lorenzova křivka
(zdroj: vlastní zpracování podle Jindra, 2002)

Giniho koeficient poměřuje skutečnou Lorenzovu křivku s křivkou ideální. Je to poměr obsahu plochy pod skutečnou Lorenzovou křivkou a obsahem plochy pod ideální křivkou.

$$G = \frac{A}{B}$$

Ginoho koeficient bude ležet v intervalu $\langle 0,1 \rangle$. Hodnota koeficientu $G = 0$ odpovídá extrémnímu případu „absolutní nerovnosti“ (obr. 2), hodnota $G = 1$ odpovídá „ideální Lorenzově křivce“ (Graf 1).

Graf 4: Giniho koeficient

(zdroj: vlastní zpracování podle Jindra, 2002)

Primární rozdělení důchodu je v závislosti na nedokonalostech tržního procesu nerovnovážné. Tyto důchody však nejsou konečnými důchody jednotlivých subjektů. Prvotní důchody totiž podléhají přerozdělování. (zpracováno podle: Jindra, 2002; Bednář, 2001)

1.2.2 Sekundární důchody

Přerozdělování primárních důchodů probíhá především prostřednictvím státního rozpočtu, popř. prostřednictvím municipálních nebo regionálních rozpočtů. Ty mají zákonem určené příjmy, výdaje a nástroje, které je tvoří (daně, poplatky, dotace, sociální dávky a subvence). Primární důchody jsou dále přerozdělovány prostřednictvím sociálního a zdravotního pojištění.

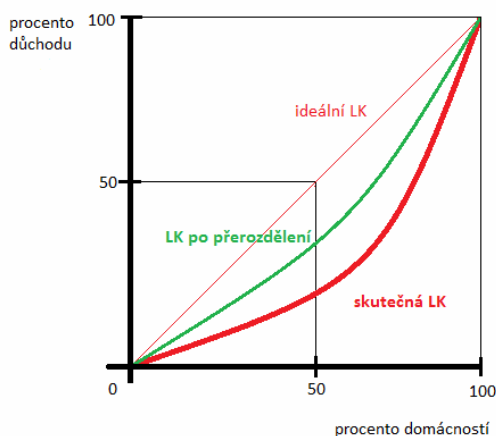
„Věcnou podobou sekundárního důchodu je především státní dávka. Některé státní dávky jsou testovány na výši příjmu a tím je míra přerozdělování těchto důchodů ještě více umocněna. Vedle státních dávek je typickou podobou sekundárního důchodu starobní, invalidní či jiná penze, podpora v nezaměstnanosti atd.

Obecně lze říci, že sekundární důchody mají charakter transferových plateb, kdy výdejce těchto plateb (např. stát, zdravotní pojišťovna) poukazuje určitým domácnostem finanční prostředky bez ohledu na to, že za takto vydané prostředky neobdrží žádnou protihodnotu.“ (Bednář, 2001)

Sekundární důchody mohou být vypláceny také ve formě naturálního příjmu (např. financování školství, dotace do oblasti kultury, bydlení atd.). Tuto část sekundárních důchodů v následujícím textu nebudeme uvažovat a zaměříme se pouze na peněžní sekundární důchody.

Výsledkem přerozdělení je tedy konečné rozdělení důchodů. Důchody domácností byly na základě přerozdělování zvýšeny o transferové platby a sníženy o daně. Konečné rozdělení důchodů se vyznačuje menší nerovností než o které jsme hovořili v rámci primárního rozdělení. Důchody domácností z vyšších příjmových skupin se v procesu přerozdělování snižují, naopak důchody domácností z nižších příjmových skupin se zvyšují.

Výsledkem je tedy zvýšení Giniho koeficientu, tzn. důchodová Lorenzova křivka se přiblíží ke křivce ideální. Tento posun závisí na míře přerozdělování a stupni zmírnění primárního rozdělení. (Bednář, 2001; Merlík, 1991)

Graf 5: Lorenzova křivka po přerozdělení důchodu
(vlastní zpracování)

1.3 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je prostředek k naplňování cílů sociální politiky. Lze jej chápat jako instituce, zařízení a opatření, která mají za úkol předcházet, zmírňovat a odstraňovat následky sociálních událostí. Sociální událostí můžeme rozumět stáří, invaliditu, smrt, narození, těhotenství, nemoc atd. (Hamerníková, 2007)

V užším slova smyslu lze sociální zabezpečení chápat jako důchodové pojištění a sociální služby. V širším pojetí představuje sociální zabezpečení také péči o zdraví, zabezpečení při dočasné pracovní neschopnosti, zabezpečení matek v době těhotenství a mateřství, pomoc při výchově dětí v rodině, zabezpečení v případě vzniku invalidity, zabezpečení ve stáří, při ztrátě rodinného příslušníka a při ztrátě zaměstnání. Tento způsob pojetí je také někdy označován jako systém sociální ochrany. (Průša, 2003)

V rámci transformace systému sociálního zabezpečení na počátku 90. let byly vytvořeny tři na sebe navazující, ale relativně samostatné systémy:

- systém sociálního pojištění
- státní sociální podpora
- sociální pomoc (viz. Příloha 1)

“Tyto systémy se od sebe liší ve třech hlavních aspektech – jakou sociální situaci řeší, jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny.“ (Krebs, 2005) Tento způsob členění rovněž důležitý pro definování povahy nároku občana na sociální dávky a služby. (Hamerníková, 2007)

1.3.1 Sociální pojištění

Sociální pojištění řeší sociální události, na které je možné se předem připravit, tedy pojistit. Princip je založen na tom, že část svých příjmů odkládáme pro případ krytí sociální situace v budoucnu. Systém sociálního pojištění (Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) v České republice zahrnuje důchodové pojištění (Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém

pojištění), příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění).

System je financován z pojistného, které platí podle stanoveného schématu (viz. Příloha 2) zaměstnanec, zaměstnavatel a osoby samostatně výdělečně činné. Sociální pojištění je orientované na zajištění sociálních potřeb ve chvíli, kdy se občan ocitne v sociální situaci, která ho omezuje v zajištění příjmu (např. mzdy). Touto situací může být mateřství, ošetřování člena rodiny, nemoc, invalidita, stáří a ztráta živitele. „Sociální pojištění je výrazem sociální odpovědnosti občanů k sobě a své rodině.“ (Krebs, 2005)

1.3.2 Státní sociální podpora

Státní sociální podpora, která se řídí Zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, se orientuje na „sociální situace, které jsou na základě společenského konsenzu uznány jako zřetele hodné, tj. sociální situace, kdy je účelné rodinu, především rodinu s dětmi, podpořit.“ (Krebs, 2005) Takovou sociální událostí je např. narození dítěte, péče rodičů o ně a výchova do doby, než dítě ukončení přípravu na budoucí povolání. „Sociální podpora se používá tam, kde rámec pojištění je úzký nebo z jiného důvodu nepoužitelný pro zajištění sociální stability a bezpečnosti občana.“ (Krebs, 2005)

Dávky státní sociální podpory jsou financovány z daní a jsou založeny na principu celospolečenské solidarity.

1.3.3 Sociální pomoc (péče)

System sociální pomoci pomáhá řešit sociální situace stavu hmotné a sociální nouze. Jde o situace, které není občan schopen řešit sám nebo s pomocí své rodiny. Sociální pomoc může být poskytována v několika podobách. První z nich je forma sociální služby, kterou poskytují obce, kraje a v neposlední řadě nestátní neziskové organizace. Prostřednictvím pověřených obecních úřadů poskytuje stát sociální pomoc formou sociálně právní ochrany a dávek sociální pomoci.

Sytém sociální pomoci se řídí těmito právními předpisy: Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení; Vyhláška MPSV č. 182/1991 Sb.; Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách; Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu; Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi; Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v SZ. Je financován ze státního rozpočtu a z rozpočtů obcí.

1.3.4 Konstrukce dávek sociálního zabezpečení

(zpracováno podle Krebs, 2005)

Na konstrukci dávek se mohou podílet různé položky. Některé z nich uvádíme v následujícím přehledu. Kompletní schéma je možné najít v knize Vojtěcha Krebse, Sociální politika.

- Věcný obsah dávky
 - a) z hlediska míry a způsobu úhrady potřeb účastníka
 - dávky zásluhové (závislé na výdělku)
 - dávky univerzální (plošné)
 - dávky individualizované (adresné)
 - b) z hlediska charakteru situace sociální potřeby
 - dávky poskytované ve standardních situacích sociální potřeby
 - dávky poskytované v situacích absolutní sociální potřeby
 - c) z hlediska principu, na němž je dávka poskytována
 - dávky na principu pojištění
 - „prosté“ státní dávky
- Osobní rozsah dávky
 - a) z hlediska způsobu zabezpečení
 - osoby primárně dávkou zabezpečení (tzv. přímí adresáti dávky)
 - osoby dávkou sekundárně zabezpečení (tzv. nepřímí adresáti dávky)
 - b) z hlediska přímé participace primárně zabezpečených na sociální pomoci
 - účastníci sociálního pojištění

- veškeré obyvatelstvo státu, případně jeho některé specifické skupiny
- Výše dávky
 - a) podle toho, z čeho je dávka odvozena
 - z příjmů jednotlivce
 - z průměrné mzdy ve státě
 - z průměrných životních nákladů
 - ze specifických životních nákladů
 - jako doplatek individuálního příjmu do částky stanovené jako životní minimum osoby
 - jako doplatek k celkovému příjmu rodiny do částky vypočítané jako životní minimum rodiny
 - b) podle toho, jak je výše určena
 - pevnou částkou
 - procentní sazbou
- Doba poskytování dávky
 - a) z hlediska délky poskytování
 - po celou dobu, kdy trvají určité podmínky
 - po dobu stanovenou paušální sazbou na určité, delší období
 - po jinak omezenou dobu
 - b) z hlediska četnosti poskytování dávky
 - jednorázové dávky
 - opakující se dávky
 - c) z hlediska termínu výplaty dávky
 - dávky vyplácené dopředu
 - dávky vyplácené zpětně
- Změny v poskytování dávky
 - a) podle možnosti souběhu
 - dávky, u kterých je souběh zakázán
 - dávky, u kterých je souběh přípouští

- souběh nemá žádné důsledky
 - souběh vede ke změně výše dávky
- Zánik dávky
- a) z hlediska skutečností
 - uplynutím doby
 - souběh několika nároků
 - prekluzí (neuplatněním nároku ve stanovenou dobu)
 - uplynutím promlčecí doby
 - smrtí příjemce
 - b) z hlediska sankce
 - porušením podmínek pro vznik nároku na dávku
 - porušením podmínek pro výplatu splátky dávky

1.4 Současný stav v evropských zemích

Vlivem celé řady faktorů (ideových, ekonomických, politických a v neposlední řadě sociálních) se ve vyspělých zemích celého světa zformulovaly různé typy sociálního státu. Přesto, že má každý z nich své charakteristické rysy, mají téměř vždy společné čtyři odvětví:

- veřejný penzijní systém,
- systém veřejného zdravotnictví,
- systém veřejného školství,
- systém sociální podpory a péče.

Sociální zabezpečení je jednou z nejdůležitějších forem přerozdělování primárních důchodů. Prostřednictvím sociálního zabezpečení přerozdělujeme poměrně značnou část hrubého domácího produktu.

V kontextu naší práce se nyní podíváme na problematiku sociálního zabezpečení v Evropě, především v zemích Evropské unie. Ostatní oblasti světa nebudeme brát vzhledem k rozsahu práce v úvahu. Systém sociální ochrany v evropských zemích je

na velice vysoké úrovni. Jeho cílem je chránit obyvatele před nebezpečím nedostatečných příjmů, které mohou nastat v důsledku nezaměstnanosti, nemoci a invalidity, rodičovské zodpovědnosti, stáří nebo nedostatečného příjmu v důsledku ztráty manžela nebo rodiče.

Organizace a financování systémů sociální ochrany spadá do pravomoci jednotlivých členských států. Evropská unie koordinuje prostřednictvím právních předpisů EU národní systémy sociálního zabezpečení tak, aby lidé, kteří se stěhují přes hranice, a tudíž spadají do kompetence jednotlivých systémů sociální ochrany, byli dostatečně chráněni. Evropská unie rovněž pracuje na užší spolupráci mezi členskými státy s cílem dosažení vyšší míry zaměstnanosti a oddálení hranice pro odchod do důchodu. (přeloženo a upraveno podle European Commission, 2009)

1.4.1 Modely sociální zabezpečení

Pro sociální politiku, její charakter, rozsah a efekty je rozhodující, jaká role je přisuzována jednotlivým subjektům. V dějinách teorie a praxe sociální politiky probíhal a dosud probíhá spor o to, jakou úlohu má v sociální politice stát a ostatní subjekty. Podle míry jeho účasti v praxi sociální politiky rozlišujeme určité typy (modely). Každý z těchto typů se opírá o svůj myšlenkový koncept. (zjednodušeno podle Krebs, 2005)

1.4.1.1 Redistributivní model

„Jeho nosnou myšlenkou je, že sociální potřeby lidí vnímá jako sociální práva.“ (Krebs, 2005) Tento model poskytuje především tzv. univerzální dávky s dominantní rolí státu. Redistribuční model se zaměřuje na celou populaci, popř. na vymezené sociální skupiny, kterými mohou být např. rodiny s dětmi. Nezkoumá však jejich individuální možnosti krytí potřeb a poskytuje dávky plošně. Je zřejmé, že tento model je vysoce náročný na ekonomické zajištění a vyžaduje tedy značný rozsah redistribucí. Značnou část sociální politiky řeší stát sám, pouze v omezeném množství vstupují další subjekty, jako např. nestátní neziskové organizace.

S tímto typem sociální politiky se můžeme setkat především v zemích Skandinávie, dále v Dánsku nebo Holandsku.

1.4.1.2 Výkonný (korporativní) model

„Hlavní myšlenkou tohoto typu je, že sociální potřeby mají být primárně uspokojovány na základě výkonu a produktivity.“ (Krebs, 2005) Výkonný model zdůrazňuje vliv pracovních zásluh pro uspokojování sociálních potřeby obyvatel. Je založen na spolupráci občanů a povinném sociálním pojištění. Míra redistribuce je ve srovnání s předchozím modelem nižší díky tomu, že významný zdroj dávek představují prostředky z pojistných fondů. Stát v tomto modelu zajišťuje pouze základní, společensky uznávaná minima potřeb a vytváří prostor pro nestátní subjekty.

Tomuto typu nejvíce odpovídá sociální politika SRN, Rakouska, Francie aj.

1.4.1.3 Reziduální model

„Zdůrazňuje individuální odpovědnost každého za uspokojování sociálních potřeb.“ (Krebs, 2005) Reziduální model spoléhá především a rodinu a trh. Teprve ve chvíli, kdy tyto subjekty nejsou schopné situaci vyřešit, nastupuje sociální politika. Odpovědnost státu za občany je však minimální. Poskytované dávky jsou velice nízké a ve většině případů jde o dávky testované v závislosti na příjmu. Role státu a míra redistribuce je ze všech zmiňovaných modelů nejnižší. K tomuto modelu se přiblíženo např. sociální politika ve Velké Británii.

Výše zmiňované modely sociální politiky jsou pouze teoretické a v praxi se s jejich „čistou“ podobou setkáme velice výjimečně. Reálná sociální politika vzniká jako výsledek kombinace prvků z jednotlivých modelů. „Model sociální politiky v každé konkrétní zemi je nutně vždy určitým „mixem“ rysů všech uvedených typů. Totéž platí i pro model sociální politiky v České republice.“ (Krebs, 2005)

1.4.2 Výdaje na sociální zabezpečení z zemích Evropské unie

Následující přehledy (Tabulka 1, Graf 6, Mapa 1) poskytují srovnání výdajů na sociální zabezpečení ve vybraných evropských zemích, EU 27, EU 25, EU 15 a EU 13. Data pro jejich zpracování poskytly národní statistické úřady nebo příslušná ministerstva jednotlivých zemí. Pro sestavení souhrnných statistik byla použita metodika "ESSPROS 1996". Výdaje na sociální zabezpečení zahrnují: sociální dávky (peněžní transfery a naturální dávky), které jsou určeny domácnostem a jednotlivcům. Dále do těchto výdajů započítáváme náklady samotného systému (správa a řízení) další výdaje, které se odvíjí od jednotlivých programů sociálního zabezpečení. (přeloženo z ESSPROS MANUAL, 1996)

Pro tuto práci byly záměrně vybrány takové údaje, které je možné objektivně porovnávat mezi jednotlivými státy EU. Proto nebyly zvoleny absolutní částky představující výdaje na sociální zabezpečení.

Tabulka 1 nabízí celkové výdaje států EU na sociální zabezpečení přepočtené jako procentuální podíl na HDP. V České republice představují výdaje na sociální zabezpečení přibližně 18,6 % HDP (rok 2008) a můžeme říci, že v posledních pěti letech pozvolna klesají. Podobný trend můžeme zaznamenat ve většině zemí EU. Nejvyšší podíl na HDP mají výdaje ve Francii 30,5 %, naopak Lotyšsko vynakládá na sociální zabezpečení pouze 11,0 % HDP. Pokud bychom porovnali výdaje České republiky s průměrem v zemích Evropské unie, který představuje 26,2 %, přesvědčili bychom se o tom, že naše výdaje zdaleka nepatří k nejvyšší v Evropě.

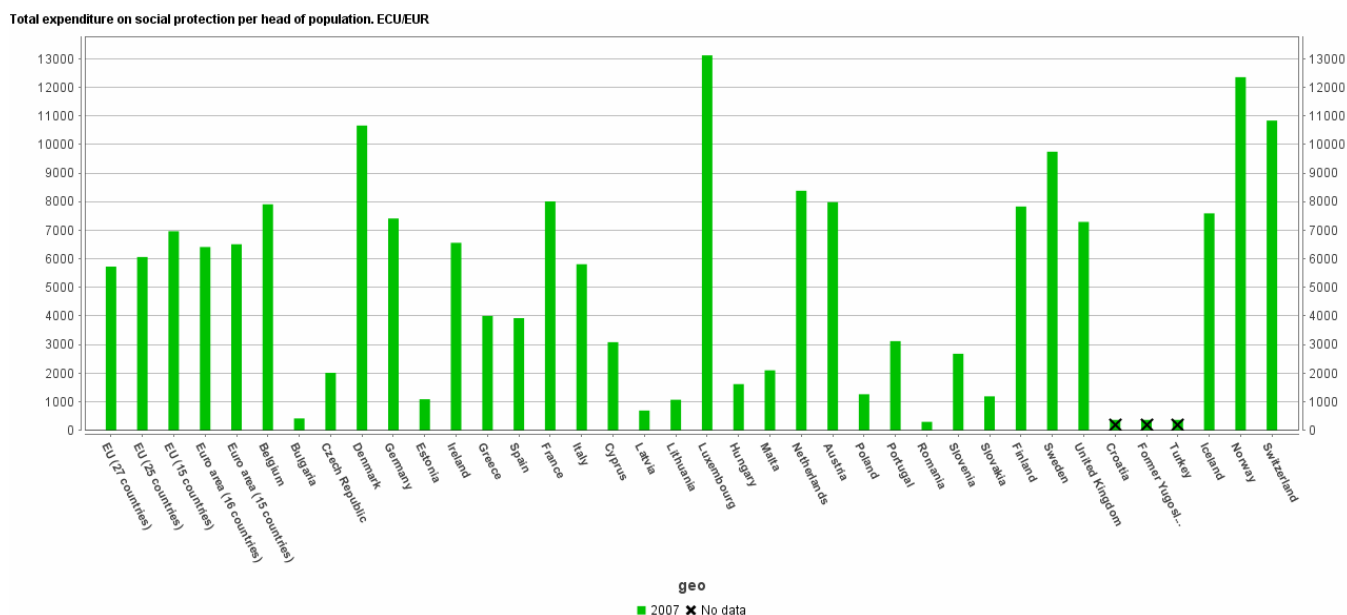
Země	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Country
EU 27	27,1	¹⁾ 26,7	¹⁾ 26,2	EU 27
EU 25	.	26,5	26,7	27,0	27,4	27,2	27,3	¹⁾ 26,9	¹⁾ 26,4	EU 25
EU 15	27,6	26,8	27,0	27,3	27,7	27,6	27,7	¹⁾ 27,3	¹⁾ 26,9	EU 15
Eurozóna 16	.	26,7	26,8	27,4	27,8	27,7	27,7	¹⁾ 27,4	¹⁾ 27,0	Euroarea 16
v tom:										incl.:
Belgie	27,4	26,5	27,3	28,0	29,0	29,2	29,6	30,2	29,5	<i>Belgium</i>
Bulharsko	16,0	14,9	15,1	<i>Bulgaria</i>
Česká republika	17,4	19,5	19,4	20,2	20,2	19,3	19,2	18,7	18,6	Czech Republic
Dánsko	31,9	28,9	29,2	29,7	30,9	30,7	30,2	29,3	28,9	<i>Denmark</i>
Estonsko	.	13,9	13,0	12,7	12,5	13,0	12,6	12,3	12,5	<i>Estonia</i>
Finsko	31,5	25,1	24,9	25,7	26,6	26,7	26,8	26,2	25,4	<i>Finland</i>
Francie	30,3	29,5	29,6	30,4	30,9	31,3	31,4	30,7	¹⁾ 30,5	<i>France</i>
Irsko	18,8	13,9	14,9	17,5	17,9	18,1	18,2	18,3	18,9	<i>Ireland</i>
Itálie	24,2	24,7	24,9	25,3	25,8	26,0	26,4	¹⁾ 26,6	¹⁾ 26,7	<i>Italy</i>
Kypr	.	14,8	14,9	16,3	18,4	18,1	18,4	18,4	¹⁾ 18,5	<i>Cyprus</i>
Litva	.	15,8	14,7	14,0	13,5	13,3	13,1	13,2	¹⁾ 14,3	<i>Lithuania</i>
Lotyšsko	.	15,3	14,3	13,9	13,8	12,9	12,4	12,3	¹⁾ 11,0	<i>Latvia</i>
Lucembursko	20,7	19,6	20,9	21,6	22,1	22,3	21,7	20,3	19,3	<i>Luxembourg</i>
Maďarsko	.	19,6	19,2	20,3	21,2	20,6	21,9	22,4	22,3	<i>Hungary</i>
Malta	16,1	16,9	17,8	17,8	18,3	18,8	18,6	18,2	18,1	<i>Malta</i>
Německo	28,3	29,3	29,4	30,1	30,4	29,8	29,7	28,7	¹⁾ 27,7	<i>Germany</i>
Nizozemsko	30,6	26,4	26,5	27,6	28,3	28,3	27,9	28,8	¹⁾ 28,4	<i>Netherlands</i>
Polsko	.	19,7	21,0	21,1	21,0	20,1	19,7	19,4	18,1	<i>Poland</i>
Portugalsko	21,0	21,7	22,7	23,7	24,1	24,7	25,3	25,4	24,8	<i>Portugal</i>
Rakousko	28,9	28,4	28,8	29,2	29,6	29,3	28,9	28,5	28,0	<i>Austria</i>
Rumunsko	.	13,0	12,8	13,6	13,0	12,7	13,2	12,5	12,8	<i>Romania</i>
Řecko	19,9	23,5	24,3	24,0	23,5	23,5	24,6	24,5	24,4	<i>Greece</i>
Slovensko	18,5	19,4	19,0	19,1	18,2	17,2	16,5	16,3	¹⁾ 16,0	<i>Slovakia</i>
Slovinsko	.	24,2	24,5	24,4	23,7	23,4	23,0	22,7	¹⁾ 21,4	<i>Slovenia</i>
Spojené království	27,7	26,4	26,8	25,7	25,7	25,9	26,3	26,1	¹⁾ 25,3	<i>United Kingdom</i>
Španělsko	21,6	20,3	20,0	20,4	20,6	20,7	20,9	¹⁾ 20,9	¹⁾ 21,0	<i>Spain</i>
Švédsko	33,6	30,1	30,8	31,6	32,6	32,0	31,5	30,7	¹⁾ 29,7	<i>Sweden</i>
Ostatní země										Other countries
Island	18,9	19,2	19,4	21,2	23,0	22,6	21,6	21,2	21,5	<i>Iceland</i>
Norsko	26,5	24,4	25,4	26,0	27,2	25,9	23,8	22,6	22,8	<i>Norway</i>
Švýcarsko	25,6	27,0	27,7	28,5	29,2	29,3	29,3	28,0	27,3	<i>Switzerland</i>

Tabulka 1: Celkové výdaje na sociální zabezpečení ve vybraných evropských

zemích v letech 1995, 2000 - 2007 (v % HDP)

(zdroj: Český statistický úřad, 2009)

Graf 2 uvádí výdaje přepočtené na jednoho obyvatele dané země (za rok 2007). Je patrné, že rozdíly v jednotlivých zemích EU jsou velké. Je to však dané řadou faktorů, jako je vyspělost dané země a s tím související průměrný měsíční příjem. Pro srovnání se zaměříme opět na dva extrémy. Prvním z nich je Lucembursko, v roce 2007 představovaly výdaje na sociální zabezpečení na jednoho obyvatele 13114,1 EURO. Tato částka se nám zdá být téměř nepředstavitelná. V České republice tvořily tyto výdaje ve stejném období 2013,5 EURO. Druhým extrémem je potom Rumunsko, kde dosahují výdaje pouze 298,8 EURO na 1 obyvatele za rok 2005. (European Commission, 2009a)

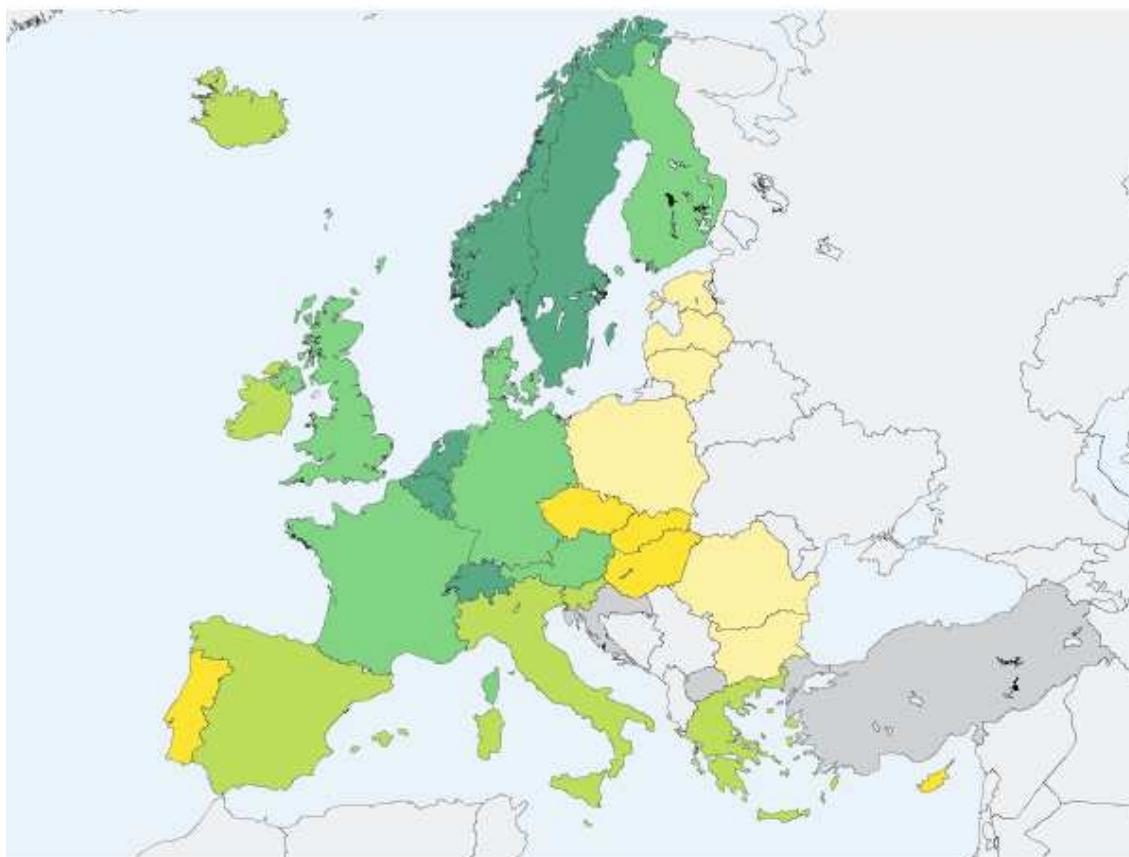
Graf 6: Celkové výdaje na sociální zabezpečení ve vybraných evropských zemích v roce 2007 (na 1 obyvatele v ECU/EURO¹)

(zdroj: European Commission, 2009a)

¹ Měna ECU/EURO je získaná jako přepočtení národní měny pomocí koeficientů ECU (do roku 1998) a EURO koeficientu od roku 1999.

Total expenditure on social protection per head of population. PPS - [tps00100]

2007

Legend

1352.2 - 2428.7

2428.7 - 4700.6

4700.6 - 7054.4

7054.4 - 8640.2

8640.2 - 13231.3

N/A

Minimum value:1352.2 Maximum value:13231.3 eu25:6805.5 eu15:7464.3

Mapa 1: Celkové výdaje na sociální zabezpečení ve vybraných evropských zemích v letech 1997-2005 (na 1 obyvatele v PPS²)

(zdroj: *European social statistics, 2009b*)

Poslední srovnání nám přináší Mapa 1, která zachycuje výdaje na sociální zabezpečení na jednu osobu v paritě kupní síly (PPS). Tento ukazatel je nepochybně nejlépe vypovídající o dané problematice. Zohledňuje totiž veškeré skutečnosti, jako

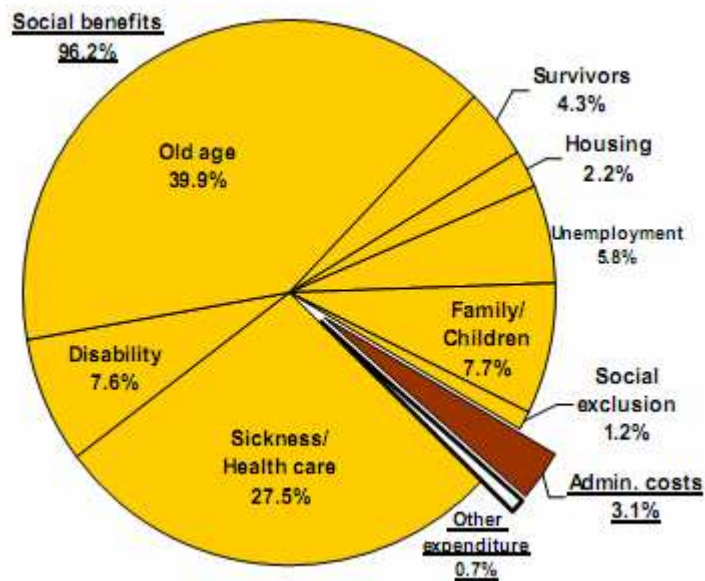
² PPS – Purchasing Power Standard – parita kupní síly

jsou průměrné mzdy, ceny v dané zemi. Na „posledním“ místě zůstává Rumunsko s 1352,2 EURO na osobu v PPS. Systém sociálního zabezpečení v České republice je o poznání štedřejší – výdaje představují 3717,8 EURO na obyvatele v PPS. I „první“ pozice zůstává stejné jako u předchozího ukazatele a zaujímá ho Lucembursko s 13231,3 EURO na osobu v PPS. Lucembursko však výrazně převyšuje i státy západní Evropy, proto je na místě uvést, že v těchto zemích se výdaje na osobu v PPS pohybují okolo 8 000 EURO. (European Commission, 2009b)

Podle zjištěných údajů tedy můžeme říci, že Česká republika rozhodně nepatří mezi státy, které by měly extrémní výdaje na sociální zabezpečení. Vojtěch Krebs uvádí ve své knize Sociální politika důležitý fakt týkající se sociální politiky v České republice a v EU, který je třeba si uvědomit i v souvislosti s právě komentovanými ukazateli. „Sociální systém Evropské unie a jeho jednotlivých zemí je vnitřně provázaný systém kultivovaný po řadu let, zatímco v České republice se takový systém teprve postupně formuje.“

Veřejné výdaje na sociální zabezpečení ve většině vyspělých zemích nepřetržitě rostou. „Příjmy domácností ze sociálních transferů se v zemích Evropské unie pohybují mezi 21 až 32 % jejich celkových disponibilních příjmů. Nejvíce peněz z rozpočtů jde ve většině těchto zemí na výplatu penzí – plných 46,4 % celkového objemu sociálních dávek.“ (Dubská, 2004). Stejná autorka uvádí výdaje na nemocenské dávky, zdravotní péči a péči o handicapované ve výši 35,4% sociálních výdajů. Výdaje spojené s rodinnou politikou se pohybují v průměru okolo 8%. Podíl výdajů na nezaměstnanost představoval 6,3% sumy sociálních výdajů. Veškeré výše uvedené údaje jsou průměrnou hodnotou pro země EU 15.

A. Petrášová (2008) udává pro rok 2005 průměrný podíl výdajů na penze ve výši 39,9%. Tento údaj s však vztahuje k zemím EU 25. Celkovou strukturu výdajů sociálního zabezpečení pro země EU 25 v roce 2005 zachycuje Graf 6.

Graf 7: Struktura výdajů na sociální zabezpečení v EU 27 v roce 2005

(zdroj: Petrášová, 2008)

„Nároky na evropský sociální stát stoupají. Penze a státní výdaje spojené se zabezpečením lidí ve stáří budou brzy tvořit téměř polovinu objemu celkových sociálních výdajů.“ (Dubská, 2004b). Je celkem logické, že výdajové trendy v evropských zemích platí i pro výdaje státního rozpočtu v České republice.

1.5 Současný stav v České republice

Podle posledních statistik představují výdaje na sociálního zabezpečení v České republice 18,6%. (Český statistický úřad, 2009) O struktuře těchto údajů vypovídá Tabulka 3. V roce 1990 vyplácela Česká republika 82 253 mil CZK na sociální zabezpečení. V roce 2008 se toto číslo vyšplhalo na 438 432 mil CZK. Průměrný meziroční růst se pohybuje okolo 5%. Z hlediska dlouhodobého vývoje se dá předpokládat, že i v následujících letech budou výdaje stoupat.

Nyní se pokusíme porovnat, jaká byla struktura sociálních výdajů na počátku devadesátých let a jak je tomu v současné době. V roce 1990 směřovala více než polovina výdajů do systému důchodového zabezpečení, konkrétně 55,3%. Druhou nejnákladnější položkou byla státní sociální podpora 15,8% a na třetím místě peněžité dávky v nemoci a mateřství 10,9%. Do roku 2008 vzrostly výdaje na důchodové zabezpečení na 69,5 %, podíl státní sociální podpory naopak klesl na 9,5%. V roce 2008 byl třetí nejnákladnější položkou systém dávek sociální péče a sociálních služeb s 7,6% podílem na celkových výdajích na sociální zabezpečení.

ROK	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Sociálně-zdravotní systém celkem	112 305	149 144	161 503	201 769	236 010	272 135	305 137	338 103	372 721	396 306
A. Systém sociálního zabezpečení	82 253	109 621	115 852	128 707	149 592	171 470	194 475	216 783	240 194	258 576
důchodové zabezpečení	45 527	56 060	63 699	74 243	85 730	106 891	125 561	145 108	161 805	173 014
peněžité dávky v nemoci a mateřství	8 999	9 218	10 162	11 961	16 173	18 050	20 410	19 794	18 534	19 287
politika zaměstnanosti	0	2 450	3 145	2 166	2 563	2 417	2 664	3 972	5 097	7 631
státní sociální podpora **	13 025	14 216	14 748	14 583	18 073	18 931	27 765	29 232	31 366	31 327
systém dávek sociální péče a sociálních služeb	5 728	4 748	6 698	8 485	11 529	11 460	11 900	12 666	16 903	20 696
jiné ***	8 581	20 681	15 392	13 737	10 896	7 791	925	0	2	3
náklady na správu systému	393	2 248	2 008	3 532	4 628	5 930	5 250	6 011	6 487	6 618
B. Systém zdravotní péče	30 052	39 523	45 651	73 062	86 418	100 665	110 662	121 320	132 527	137 730

ROK	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Sociálně-zdravotní systém celkem	425 852	461 840	499 654	529 238	545 174	574 489	615 080	665 221	698 423
A. Systém sociálního zabezpečení	279 017	300 540	320 731	334 083	335 904	355 715	388 270	423 286	438 423
důchodové zabezpečení	181 920	196 114	208 275	220 323	225 185	241 161	266 226	282 599	304 871
peněžité dávky v nemoci a mateřství	27 206	29 585	32 606	34 306	29 563	31 660	32 773	34 671	31 882
politika zaměstnanosti	9 102	9 277	9 875	10 858	10 968	11 219	12 609	12 666	13 192
státní sociální podpora **	31 855	31 943	33 670	32 275	32 796	33 046	34 123	48 617	41 883
systém dávek sociální péče a sociálních služeb	23 080	26 015	28 487	28 478	28 472	28 901	30 340	31 330	33 404
jiné ***	136	606	718	743	885	889	1 598	2 387	2 437
náklady na správu systému	5 718	7 000	7 100	7 100	8 045	8 839	10 601	11 016	10 754
B. Systém zdravotní péče	146 835	161 300	178 923	195 155	209 270	218 774	226 810	241 935	260 000

* za systém zdravotní péče předběžné údaje

** do roku 1995 zahrnuje pouze rodinné přídatky

*** do roku 1995 zahrnuje podporu státu rodinám (následně převod do systému státní sociální podpory)

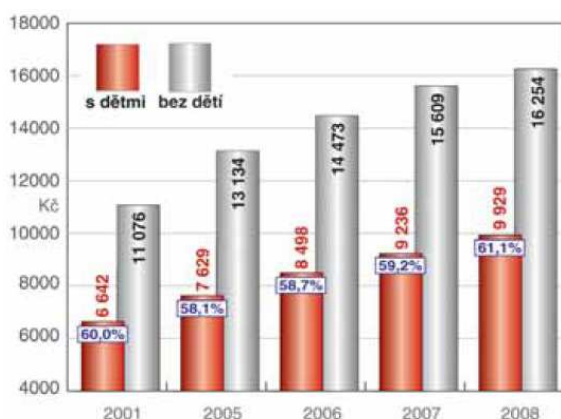
Tabulka 2: Výdaje na základní složky sociálně zdravotního systému 1990 – 2008
(zdroj: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009)

1.5.1 Reforma veřejných rozpočtů na sociální výdaje

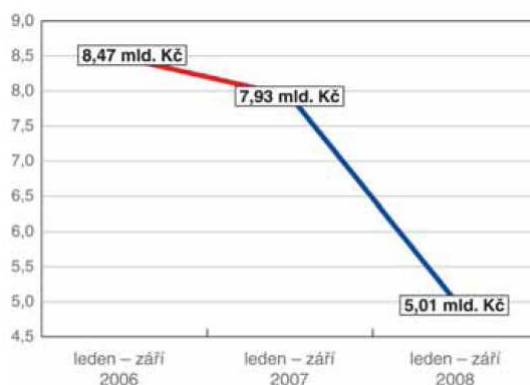
„Vláda ČR zahájila v roce 2003 reformu veřejných financí zaměřenou na fiskální konsolidaci a odstranění deficitních tendencí veřejných rozpočtů, zvýšení flexibility fiskální politiky a posílení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Vláda si v rámci reformy veřejných financí vytyčila za cíl restrukturalizovat výdajovou stranu veřejných rozpočtů. Realizace těchto priorit je podmíněna především snížením podílu mandatorních výdajů na výdajích veřejných rozpočtů a současně zvýšením efektivity vynakládaných prostředků.“ (Konvergenční program České republiky, 2007)

Na přelomu roku 2005 - 2006 byly přijaty nové zákony upravující oblast sociálních mandatorních výdajů. Těmto zákonům předcházela v dřívějších letech: valorizace nemocenských dávek, možnost souběhu výdělků a pobírání rodičovského příspěvku nebo nárok na sociální dávky podmíněný povinností přijmout osm hodin veřejně prospěšných prací měsíčně. „Opatření, která by významněji snižovala podíl mandatorních výdajů na hrubém domácím produktu, se dosud v plné míře nepodařilo prosadit. K vytvoření dodatečného prostoru pro další výdajové priority bude proto v příštích letech nutné zvyšovat sociální mandatorní výdaje tempem nižším než je tempo růstu nominálního HDP.“ (Konvergenční program České republiky, 2007)

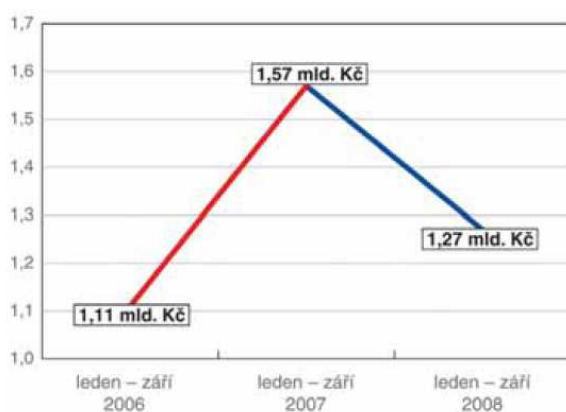
Tyto reformy veřejných financí propojují změny v daňovém a sociálním systému. „Úspornější a adresnější sociální systém je kompenzován snížením daní, především výrazným zvýšením daňových slev. Reforma veřejných financí způsobila, že snížení daní u zaměstnanců s dětmi je vyšší, než snížení objemu dávek státní sociální podpory a rodiny s dětmi na reformě vydělaly. V prvním pololetí 2008 se zvýšila relace mezi čistými peněžními příjmy zaměstnanců s dětmi a zaměstnanců bez dětí na jednoho člena rodiny na 61,1 % proti roku 2007, kdy dosáhla 59,3 %.“ (viz. Graf 8) (MPSV, 2008) Současně došlo ke zúžení okruhu příjemců dávek státní sociální podpory, jako je příspěvek na dítě (viz. Graf 9), sociální příspěvek a pohřebné. Porodné bylo sníženo (viz. Graf 10) a některé dávky zcela zrušeny – např. tzv. pastelkovně, příspěvek na zvýšené životní náklady. Dále byla zrušena automatická valorizace dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi (viz. Graf 11).

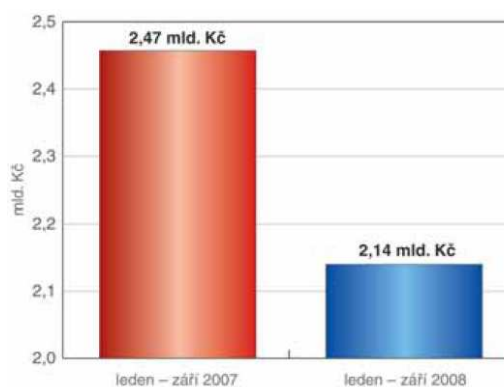
Graf 8: Relace mezi čistými peněžními příjmy zaměstnanců s dětmi a zaměstnanců bez dětí na jednoho člena rodiny (zdroj: MPSV, 2008)

Graf 9: Vývoj výdajů na přídavek na dítě (zdroj: MPSV, 2008)

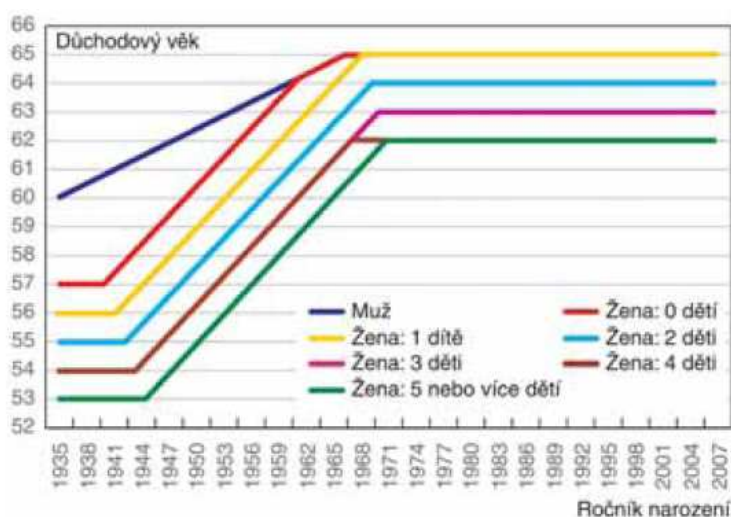
Graf 10: Vývoj výdajů na porodné (zdroj: MPSV, 2008)

Graf 11: Vývoj výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi (zdroj: MPSV, 2008)

Reforma se dotkla i dávek nemocenského pojištění. Jejím cílem bylo dosáhnout větší odpovědnosti zaměstnance i zaměstnavatele, snížit tzv. fiktivní nemocnost a omezit zneužívání systému. Za tímto účelem byla zavedena třídní karenční doby, došlo ke změně výpočtu dávek nemocenského. K tomuto rozhodnutí vedla výrazně vyšší nemocnost v České republice než dalších členských zemí EU.

Současný demografický vývoj byl hlavní příčinou k plánování důchodové reformy. První etapa důchodové reformy spočívala ve zvyšování důchodového věku (viz. Graf 13) a postupném prodloužení potřebné doby pojištění. Částečná a úplná invalidita byla nahrazena třístupňovou invaliditou, která je mnohem flexibilnější. „Výdaje na základní důchodové pojištění činí v současné době 8,1 % HDP, do roku 2050 by se podle původní právní úpravy zvýšily na 11,7 % HDP, ale v důsledku schválených změn by se tyto výdaje měly zvýšit pouze na 10,5 % HDP.“ (MPSV, 2008) „Mimořádná valorizace důchodů byla ještě v průběhu roku 2008 umožněna snížením potřebné hranice růstu cen z 10 % na 5 %. Od srpna 2008 se každému důchodci zvýšil důchod o 470 Kč měsíčně a pracující důchodci byli podpořeni přiznáním daňové slevy ve výši 24 840 Kč.“

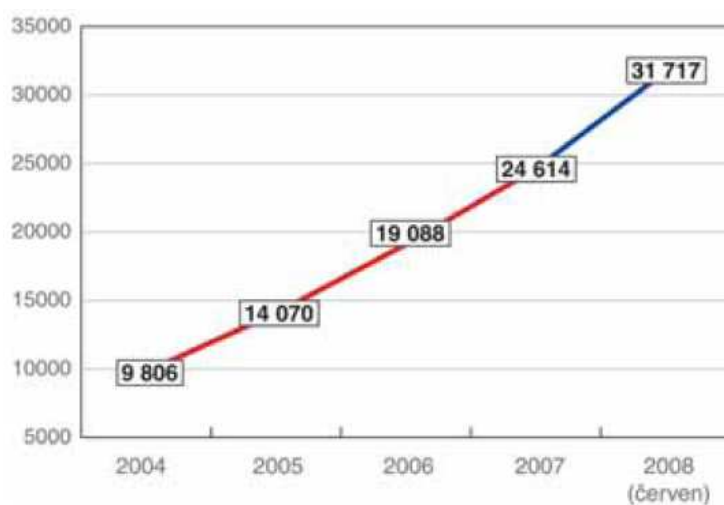
Graf 12: Zvyšování důchodového věku v rámci důchodové reformy

(zdroj: MPSV, 2008)

Další oblastí vyžadující změnu byl systém sociálních dávek. Především pro dlouhodobě nezaměstnané působil demotivačně. Cílem tedy bylo vytvořit takové podmínky, které by zvýhodňovaly i práci za nízkou mzdou před pobíráním sociálních dávek. Byla proto zpřísněna výplata dávek hmotné nouze. Adresnější systém státní sociální podpory zvýhodňuje rodiny, kde alespoň jeden ze členů domácnosti pracuje.

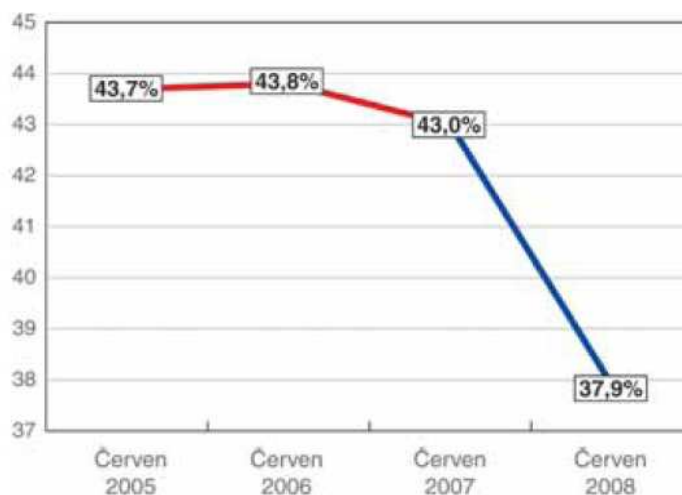
„Od prosince 2006 do září 2008 poklesl počet dlouhodobě nezaměstnaných o 43 % (ze 185 tis. na 105,6 tis.)“ (MPSV, 2008)

Dalšími oblastmi reformy je např. efektivnější systém zaměstnávání zdravotně postižených (viz. Graf 13) nebo zavedení tzv. třírychlostní rodičovské dovolené. Reforma se nevyhnula ani trhu práce. Byl nastolen systém, který motivuje nezaměstnané ke změně jejich nepříznivé životní situace – došlo ke zkrácení doby pobírání podpory v nezaměstnanosti, která je nejvyšší v prvních dvou měsících a posléze se snižuje (viz. Graf 14).

Graf 13: Vývoj počtu zaměstnanců se zdravotním postižením

(zdroj: MPSV, 2008)

Graf 14: Vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných (nad 12 měsíců) na celkovém počtu nezaměstnaných (zdroj: MPSV, 2008)

Na podzim roku 2009 byl v pozměněné podobě schválen tzv. Janotův balíček. Jde o řadu opatření, které jsou nezbytné k udržení fiskální stability naší ekonomiky. "Opatření zahrnují zvyšování sazeb daně z nemovitostí, daně z přidané hodnoty, spotřebních daní, zvýšení stropů pro odvod pojistného, mění se některé aspekty daně z příjmů i dávky ze systému nemocenského pojištění." (Pospíšilík, 2009)

Podle původního návrhu mělo dojít od letošního roku 2010 ke snížení sazeb sociálního pojištění z 25 % na 24,1 %. Sazby v roce 2010 však zůstaly stejné jako v předchozím roce a plánované snížení se posunulo na rok 2011. Došlo však ke zvýšení stropu pro odvod sociálního pojištění ze současného 48násobku průměrné mzdy na 72násobek pro období od 1. ledna 2010 do 31. prosince 2010. Maximální vyměřovací základ se zvýšil stejnou měrou i u zdravotního pojištění. Vyměřovací základ pro pojistné hrazené státem za osobu, za kterou je plátcem pojistného stát, je stanovena na 5 355 Kč na kalendářní měsíc.

Reformní opatření přináší změny i ve výplatách nemocenského pojištění. Pro rok 2010 se stanovuje nemocenská jako 60 % denního vyměřovacího základu po celou dobu trvání pracovní neschopnosti. Při výpočtu mateřské se i nadále vychází z denního

vyměřovacího základu, který se dále redukuje podle redukčních hranic. Doposud se do částky první redukční hranice počítalo 100 %, nově to bude jen 90 %. Výše peněžité pomoci v mateřství se poté stanoví jako stanoví jako 60% z takto redukovaného denního vyměřovacího základu.

Všechny výše jmenované změny vstoupily v platnost 1. ledna 2010. Hodnotit dopady těchto opatření je tedy prozatím předčasné.

2. Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Zpracování této bakalářské práce s sebou nese řadu dílčích cílů. Hlavním cílem je zpracovat výzkum na dané téma. Naplnění tohoto cíle však předchází celá řada dalších, neméně důležitých cílů, bez kterých by práce nebyla kompletní.

Teoretická část si klade za cíl vytvořit přehled základních informací o dané problematice. Ty jsou zpracovány na základě analýzy odborné literatury a internetových zdrojů. Kvalitní teoretická část je nepostradatelná pro následnou tvorbu praktického výstupu.

Cílem praktické části je navrhnout kvantitativní výzkum, zpracovat informace získané dotazníkovým šetřením a publikovat výsledky a výstupy výzkumu.

2.2 Hypotézy práce

Hypotéza 1 (hlavní):

Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na vzdělání.

Hypotéza 2:

Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na velikosti místa trvalého bydliště.

3. Metodika zpracování

Teoretická část bakalářské práce se opírá především o rozbor odborné literatury a internetových zdrojů. Za základní metodu tedy můžeme považovat práci s literaturou a dalšími informačními zdroji. Ve většině případů jde o práci s primární dokumenty.

Praktická část je rozdělena na několik fází. Během první z nich proběhla metodická příprava a byl vytvořen dotazník. Data získaná dotazníkového šetření byla následně zpracována a připravena k tvorbě výstupu. Závěrečnou fází praktické části tvoří závěrečná zpráva a zhodnocení přínosu praktické části.

3.1 Technika sběru dat

Kvantitativní výzkum byl realizován formou dotazníkového šetření (příloha č.3). V úvodu dotazníku byli respondenti seznámeni s účelem probíhajícího šetření a se jménem autorky. Následující otázky byly systematicky řazen. Dotazník byl tvořen dvanácti otázkami a pěti podotázkami. Otázky měly otevřenou a uzavřenou formu. Druhá otázka byla zvolena jako rozdělovací. Respondent, který nepobírá žádné dávky od státu byl přesměrován na závěr dotazníku – otázky zjišťující segmentační údaje (vzdělání, vzdělání partnera a velikost místa trvalého bydliště). V dotazníkovém šetření nebyly použity žádné otázky, které by umožňovaly identifikaci respondentů. Byla tak zaručena jejich anonymita.

Sběr dat byl zajišťován dvěma způsoby. Dotazník byl po dobu jednoho týdne umístěn na serveru Vyplňto.cz. Část dotazníků byla předána osobně a data byla vyplněna do tištěného dotazníku. Tyto dva přístupy byly použity z toho důvodu, aby byl výzkumný vzorek rozmanitější. Tím bylo zajištěno, že se do výzkumného vzorku dostali i starší a sociálně znevýhodnění občané, kteří nemají přístup k internetu. Veškerá data získaná osobním sběrem byla posléze zanesena do internetového průzkumu, představuje tedy kompletní data, který se podařilo během výzkumu získat.

Před zahájením samotného výzkumu byl proveden tzv. předvýzkum, při kterém byl dotazník testován na malém vzorku respondentů na srozumitelnost a jednoznačnost otázek.

3.2 Analýza dat

Data získaná metodou dotazníkového šetření byla následně zpracována. Výsledky byly zaneseny do tabulek a grafů. Analýza dat a jejich závislostí byla provedena pomocí statistických prostředků programu Microsoft Excel a internetového serveru Vyplnto.cz.

3.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Základního soubor představují domácnosti v České republice. Při plánování výzkumu byl stanoven minimální počet zodpovězených dotazníků - sto.

Celkem bylo vyplněno 39 tištěných dotazníků a internetového průzkumu se zúčastnilo 213 respondentů. Celková návratnost vyplněných dotazníků byla 60,5%.³ Výběrový soubor tedy obsahuje 252⁴ dotazníků.

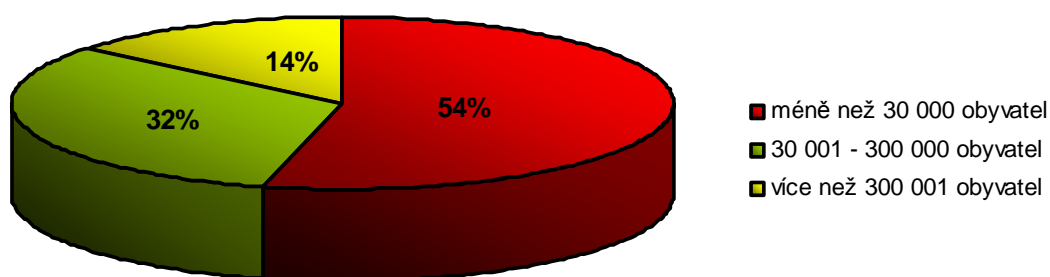
³ Návratnost dotazníků z internetového šetření se vypočítá jako počet respondentů/počet zobrazení dotazníku.

⁴ Vzhledem k nelogickým odpovědím byly dva dotazníky z výzkumu vyřazeny. V následujícím zpracování tedy počítáme pouze s 250 respondenty (100%).

4. Výsledky

4.1 Identifikační údaje respondentů

Z 250 (100%) dotázaných domácností žije 135 (54%) v obci či městě do 30 000 obyvatel, 80 (32%) respondentů pochází z měst o velikosti 30 001 až 300 000 obyvatel. Do poslední kategorie – tj. nad 300 001 obyvatel spadá 35 (14%) domácností.

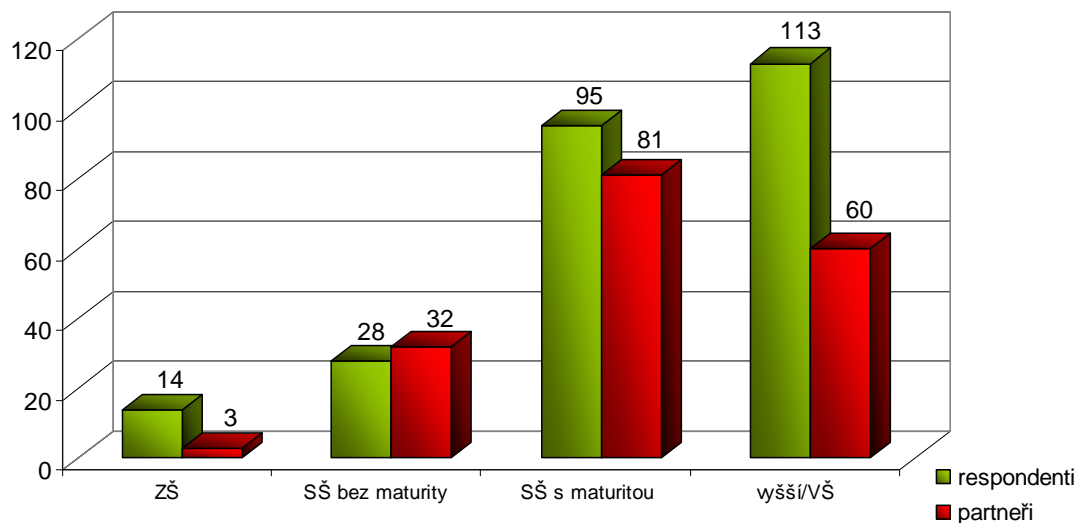

Graf 15: Podíl domácností podle velikost místa bydliště

(zdroj: vlastní výzkum)

Hodnocení vzdělání ve sledovaných domácnostech je poněkud komplikovanější, proto byly hodnoty znázorněny pomocí dvou grafů. Graf 16 zachycuje počet respondentů (a partnerů) podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Z celkového počtu 250 (100%) respondentů jsou 14 (5,6%) se základním vzděláním, 28 dotázaných (11,2%) se středoškolským vzděláním bez maturity a 95 (38%) s maturitou. 113 (45,2%) respondentů dokončilo vysokoškolské (popř. vyšší) vzdělání.

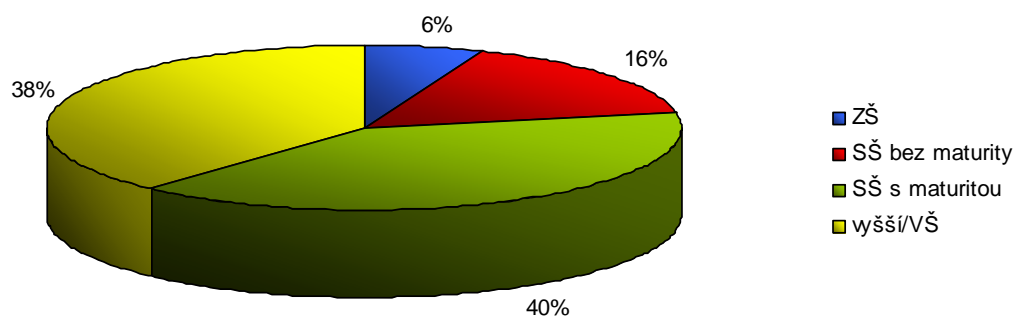
Celkový počet partnerů uvedených v dotaznících je 201 (tzn. 49 dotázaných nežije v domácnosti s partnerem). Z těchto 201 lidí má základní vzdělání 14 (6,9%), středoškolské bez maturity 44 (21,9%), středoškolské s maturitou 83 (41,3%) a vysokoškolské (popř. vyšší) 60 (29,5%) respondentů.

Graf 16: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů a partnerů (absolutní čísla)

(zdroj: vlastní výzkum)

Graf 17 zachycuje situaci v celém vzorku, myšleno respondenti a jejich partneři dohromady. Ze 451 osob je 28 (6,2%) se základním vzděláním, 73 (16%) se středoškolským vzděláním bez maturity, 178 (39,5%) se středním vzděláním s maturitou a 172 (38,2%) s ukončeným vysokoškolským vzděláním.

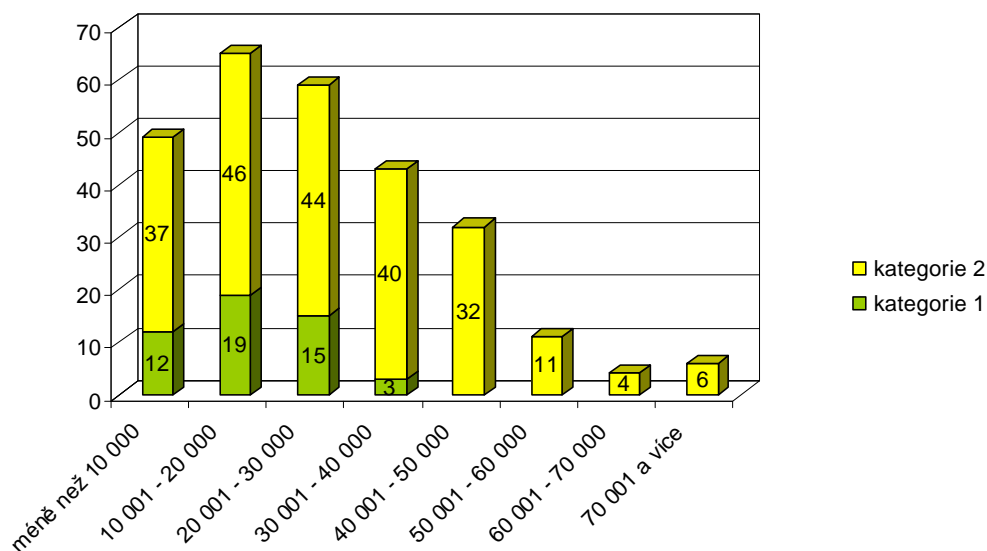
Graf 17: Nejvyšší dosažené vzdělání obou partnerů

(zdroj: vlastní výzkum)

4.2 Otázky týkající se sekundárních důchodů

Průměrná hrubá měsíční mzda v domácnosti

Respondenti byli dotázáni formou otevřené otázky na výši průměrné hrubé měsíční mzdy v domácnosti. Pro názornost byly hodnoty následně rozděleny do osmi intervalů. Četnost odpovědí v jednotlivých intervalech je uvedena v následujícím grafu. Kategorie 1 je označení pro domácnosti s jedním dospělým členem, kategorie 2 potom představuje domácnosti se dvěma dospělými.

Graf 18: Graf průměrné hrubé měsíční mzdy domácností respondentů v CZK

(zdroj: vlastní výzkum)

V Tabulce 4 jsou zachyceny některé prvky popisné statistiky, která mám problematiky mzdy v domácnostech dokreslují. Posuzujeme tedy celkem 250 domácností. Nejnižší hrubá měsíční mzda v domácnosti je 0 CZK, naopak nejvyšší 200 000 CZK. Průměrně se mzda v domácnostech pohybuje okolo 28 5576 CZK. Medián, tedy hodnota dělící řadu podle velikosti seřazených výsledků na dvě stejné části představuje 25 000 CZK. Dolní kvartil (hodnota, která odděluje první čtvrtinu řady

seřazenou podle výsledků) je 16 050 CZK, horní kvartil (hodnota, která odděluje poslední čtvrtinu řady seřazenou podle výsledků) má hodnotu 40 000 CZK. Průměrná odchylka od průměru je 15 304 CZK.

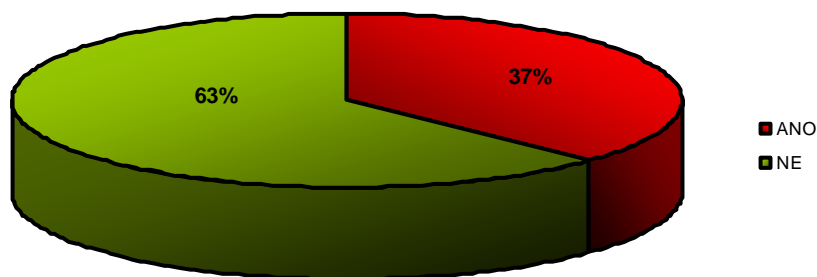
Variační koeficient vypovídá o homogenitě souboru. Čím je jeho hodnota nižší, tím je homogenita větší. V našem případě je hodnota variačního koeficientu poměrně vysoká. Dosahuje hodnoty 75%. Rozhodně tedy nejde o homogenní soubor.

Počet prvků výběru	250,00
Průměr	28576,06
Medián	25000,00
Dolní kvartil	16050,00
Horní kvartil	40000,00
Průměrná odchylka	15304,13
Variační koeficient (%)	75,08
Minimální hodnota	0,00
Maximální hodnota	200000,00

Tabulka 3: Základní statistické charakteristiky průměrné hrubé měsíční mzdy domácností (*zdroj: vlastní výzkum*)

Peněžní sekundární důchody

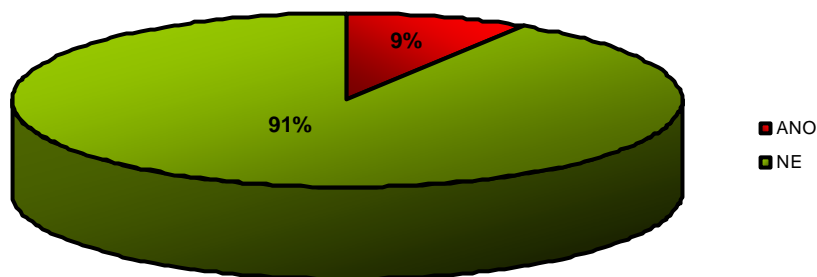
Z 250 respondentů odpovědělo na otázku „Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti nějaké dávky od státu?“ 93 dotázaných (37%) kladně a zbývajících 157 (63%) záporně.

Graf 19: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá peněžní sekundární důchod (*zdroj: vlastní výzkum*)

Penze

Penzi pobírá alespoň jeden ze členů domácnosti ve 22 případech, tzn. 9% dotázaných domácností. Tato část vzorku bude pro další analýzy z výzkumného souboru vyřazena. Důvodem je absolutní nezávislost mezi dosaženým vzděláním a pobíráním tohoto typu peněžního sekundárního důchodu.

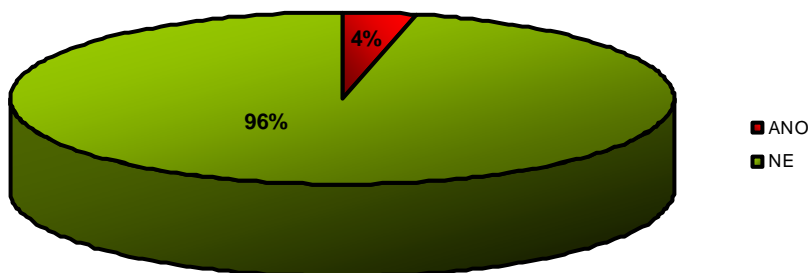

Graf 20: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá penzi

(zdroj: vlastní výzkum)

Invalidní důchod

Invalidní důchod pobírá některý ze členů domácnosti v sedmi případech, tj. 3% dotázaných domácností. Tato část vzorku bude pro další analýzy z výzkumného souboru vyřazena z důvodu vázanosti na zdravotní stav.

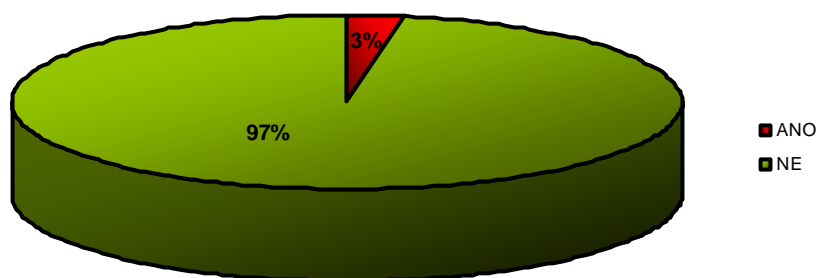

Graf 21: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá invalidní důchod

(zdroj: vlastní výzkum)

Podpora v nezaměstnanosti

Celkem v sedmi domácnostech zkoumaného vzorku se vyskytla osoba pobírající podporu v nezaměstnanosti. Průměrná výše podpory nezaměstnanosti ve sledovaném vzorku je přibližně 5 300 CZK. Další statistické charakteristiky poskytuje Tabulka 5.

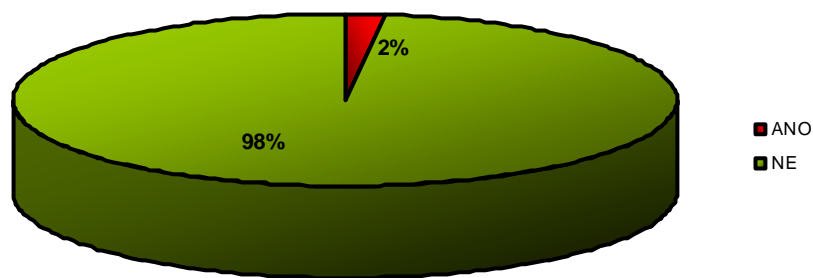
Graf 22: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá podporu v nezaměstnanosti (*zdroj: vlastní výzkum*)

Počet prvků výběru	7
Průměr	5301,14
Medián	5000,00
Dolní kvartil	3871,50
Horní kvartil	7000,00
Průměrná odchylka	1696,00
Minimální hodnota	3120,00
Maximální hodnota	8000,00

Tabulka 4: Výše pobírané podpory v nezaměstnanosti v CZK (*zdroj: vlastní výzkum*)

Nemocenské dávky

V době, kdy probíhalo výzkumné šetření, pobíralo 5 lidí nemocenské dávky. Ze stejného důvodu jako u invalidních důchodů musíme tento sekundární důchod z analýzy vyloučit.

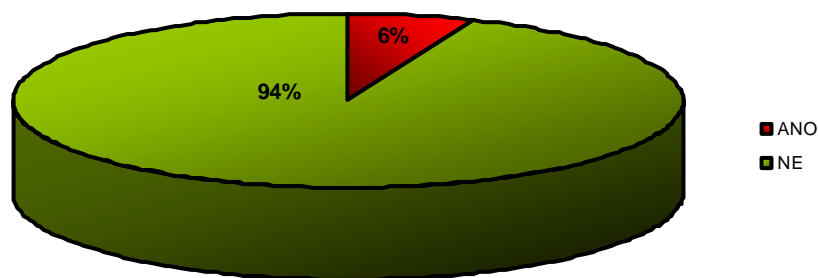

Graf 23: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden pobírá nemocenské dávky

(zdroj: vlastní zpracování)

Přídavek na dítě

Přídavky na děti pobírá 15 domácností (6%). Výši těchto příspěvků se pohybuje v průměru okolo 1 090 CZK. Minimální hodnota je 400 CZK, maximální 2 010 CZK.

Graf 24: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá příspěvek na dítě

(zdroj: vlastní zpracování)

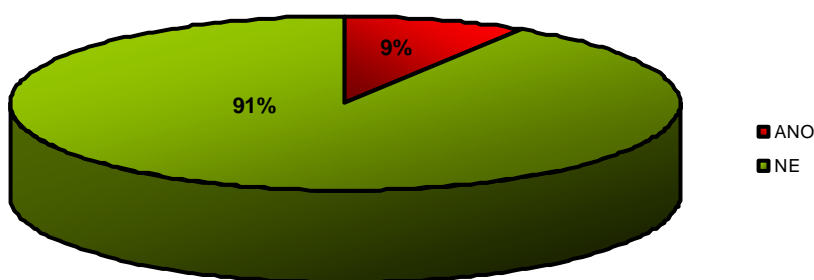
Počet prvků výběru	15
Průměr	1090,67
Medián	1220,00
Dolní kvartil	625,00
Horní kvartil	1310,00
Průměrná odchylka	437,96
Minimální hodnota	400,00
Maximální hodnota	2010,00

Tabulka 5: Výše pobíraného příspěvku na dítě v CZK

(zdroj: vlastní výzkum)

Rodičovský příspěvek

Ve sledovaném vzorku 250 (100%) domácností pobírá 22 (9%) z nich rodičovský příspěvek. Průměrná výše rodičovského příspěvku je 7 072 CZK. Minimální zaznamenaná výše je 3 800 CZK, naopak maximální 11 400 CZK. hodnota Výše těchto dávek je uvedena v Tabulce 7.

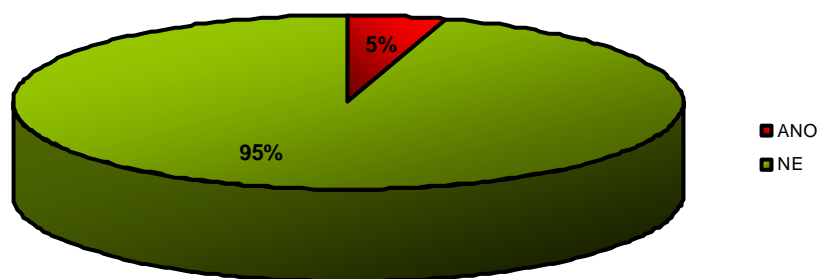
Graf 25: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá rodičovský příspěvek (zdroj: vlastní zpracování)

Počet prvků výběru	22
Průměr	7072,73
Medián	7600,00
Dolní kvartil	4725,00
Horní kvartil	7600,00
Průměrná odchylka	1440,00
Minimální hodnota	3800,00
Maximální hodnota	11400,00

Tabulka 6: Výše pobíraného rodičovského příspěvku v CZK (zdroj: vlastní výzkum)

Sociální příspěvek

Sociální příspěvek čerpá 12 domácností (5%) v průměrné výši 2 177 CZK. Podrobnější údaje viz. Tabulka 8.

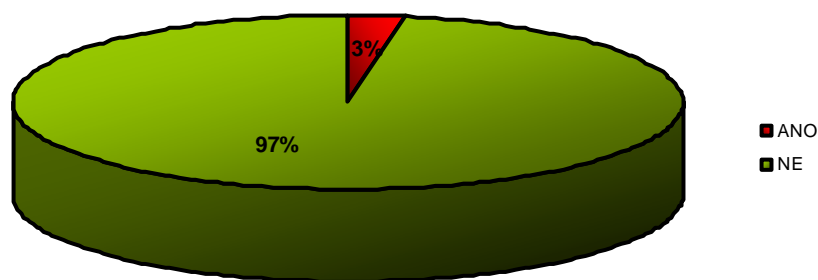
Graf 26: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá sociální příspěvek
(zdroj: vlastní zpracování)

Počet prvků výběru	12
Průměr	2177,25
Medián	1921,00
Dolní kvartil	1649,25
Horní kvartil	2770,25
Průměrná odchylka	747,17
Minimální hodnota	750,00
Maximální hodnota	3931,00

Tabulka 7: Výše pobíraného sociálního příplatku v CZK
(zdroj: vlastní výzkum)

Příspěvek na bydlení

U sedmi domácností (3%) bylo zjištěno čerpání příspěvku na bydlení. Hodnota této dávky se ve sledovaném vzorku pohybovala od 400 CZK do 5 018 CZK. Průměrná hodnota dosahuje 2 184 CZK. Další statistické ukazatele jsou k dispozici v Tabulce 9.

Graf 27: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá příspěvek na bydlení (zdroj: vlastní zpracování)

Počet prvků výběru	7
Průměr	2184,57
Medián	2000,00
Dolní kvartil	981,00
Horní kvartil	2956,00
Průměrná odchylka	1250,37
Minimální hodnota	400,00
Maximální hodnota	5018,00

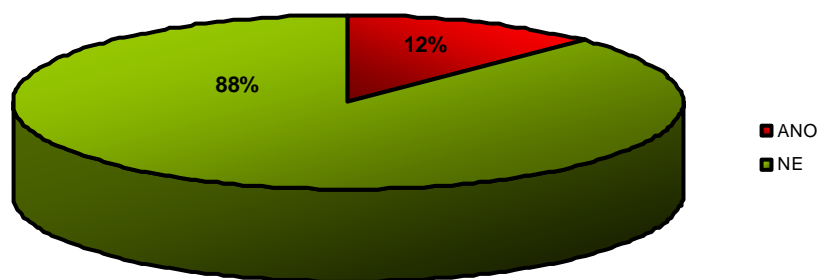
Tabulka 8: Výše pobíraného příspěvku na bydlení v CZK (zdroj: vlastní zpracování)

Dávky péstounské péče

Dávky péstounské péče pobírá pouze jedna ze sledovaných domácností ve výši 8000 CZK.

Dávky hmotné nouze

Dávky hmotné nouze pobírá 30 ze sledovaných domácností v průměrné výši 2610 CZK. Nejnižší vyplácená dávka je 180 CZK, nejvyšší 6780 CZK pro domácnost.

Graf 28: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá dávky hmotné nouze (*zdroj: vlastní výzkum*)

Počet prvků výběru	30
Průměr	2610,53
Medián	2125,00
Dolní kvartil	1899,25
Horní kvartil	3219,25
Průměrná odchylka	1153,37
Minimální hodnota	180,00
Maximální hodnota	6780,00

Tabulka 9: Výše pobíraných dávek hmotné nouze v CZK (*zdroj: vlastní výzkum*)

Další peněžní sekundární důchody

Jiné peněžní sekundární důchody byly zaznamenány v pěti domácnostech (2%). Šlo o prospěchové stipendium ve výši 1 000 CZK, příspěvek na péči ve výši 5 000 CZK a ve dvou případech pozůstalostní důchod ve výši 2 500 a 5 500 CZK.

5. Diskuse

Cílem tohoto výzkumu bylo odpovědět na otázku, zda souvisí dosažené vzdělání a podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností. Výzkumu se zúčastnilo 252 domácností. Z důvodu nesmyslných odpovědí ve dvou dotaznících byly tyto ze zpracování vyřazeny. Dílčí výsledky dotazníkového šetření byly uvedeny v předchozí kapitole. Nyní se zaměříme na jejich analýzu a pokusíme se mezi nimi najít souvislosti.

V dostupných informačních zdrojích (na internetu, ve statistikách, v obhájených bakalářských a diplomových pracích apod.) nebyly nalezeny žádné závěry týkající se zkoumané problematiky. Získané výstupy tedy není možné konfrontovat s jinými daty.

Ve výzkumném souboru se vyskytly domácnosti, jejichž jediným příjmem je penze. Vzhledem k tomu, že jde o sekundární důchod zcela nezávislý na dosaženém vzdělání (nyní nehovoříme o jeho výši, ale pouze o nároku), byly tyto dotazníky z dalších analýz vyloučeny. Podobná je situace u nemocenské a invalidního důchodu. Tyto sekundární dávky jsou zcela závislé na zdravotním stavu a vzdělání zde nehraje žádnou roli. Pokud bychom výše jmenované sekundární důchody z analýzy nevyloučili, došlo by jejich vlivem ke zkreslení výzkumu.

Z výzkumného vzorku pobírá některý z peněžních sekundárních důchodů 93 (37%) domácností. Průměrný podíl pobíraných ve všech sledovaných domácnostech byl 17,4%. Pokud bychom se zaměřili pouze na zmiňovaných 93 respondentů, došli bychom k 54,6 procentnímu podílu peněžních sekundárních důchodů na příjmech těchto domácností.

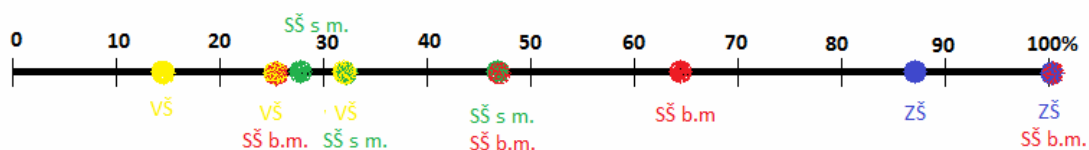
Výzkumu se zúčastnilo 28 (3,2%) lidí se základním vzděláním, 72 (16%) se středoškolským vzděláním bez maturity, 178 (39,6%) dotazovaných má dokončenou střední školu s maturitou a 171 (38,1%) má dokončené vyšší odborné nebo vysokoškolské studium. Vzhledem ke zvolenému způsobu sběru dat pomocí internetu se ve výzkumném vzorku projevila disproporce ve struktuře populace České republiky v závislosti na vzdělání. Snahou bylo tento rozdíl vyrovnat prostřednictvím

doplňkového šetření v terénu. I přesto je zde rozdíl patrný. Podle údajů z roku 2008 je v České republice ve věkové skupině 25 – 64 let 9,1% obyvatel se základním vzděláním, popř. bez vzdělání, 40,5% lidí se středoškolským vzděláním, 35,9% zakončilo studium na střední škole maturitou a zbývajících 14,5% dosáhlo vysokoškolského vzdělání. (Martinac, 2009) – podrobněji viz. Příloha 5. Největší rozdíl je tedy patrný ve skupině vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných bez maturity.

U domácností, které tvoření respondenti s nejvyšším dosaženým základním vzděláním, je 87,5 % pravděpodobnost, že pobírají některý z peněžních sekundárních důchodů. Pokud jsou oba partneři středoškoláci bez maturity, je tato pravděpodobnost 64,3%. V případě, že se vyskytnou v rodině partneři se středoškolským vzděláním s maturitou, klesá pravděpodobnost příjmů ze sekundárních důchodů na 26,9%. Za předpokladu, že jsou oba partneři vysokoškolsky vzdělaní, je pravděpodobnost jen 14,5%.

Všechny domácnosti, ve kterých žije středoškolák bez maturity s partnerem se základním vzděláním, pobírají peněžní sekundární důchody. Partneři středoškolsky vzdělaní bez maturity a s maturitou mají 47,4% pravděpodobnost, že budou pobírat peněžní sekundární důchody. Vysokoškolsky vzdělaní a středoškolsky vzdělaní bez maturity jsou respondenti, u nichž se pravděpodobnost pohybuje okolo 25%. Poslední kombinace, se kterou jsme se ve výzkumu setkali je vysokoškolák a absolvent střední školy s maturitou. V tomto případě je hodnota pravděpodobnosti 32,7%.

Na základě zjištěných hodnot můžeme říci, že hlavní hypotéza: “Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na vzdělání.“ byla potvrzena. Mezi jednotlivými skupinami respondentů rozdělených podle vzdělání byly skutečně zaznamenány relativně značné rozdíly v podílu sekundárních důchodů na příjmech domácností. Svědčí o tom i číselná osa (Graf 29) zachycující výše zmiňované hodnoty. Je patrné, že se podíl zvětšuje s dosažením nižšího stupně vzdělání. Výjimku tvoří pouze kombinace partnerů s ukončeným základním vzděláním a středoškolským vzděláním bez maturity. Příčinou může být nepoměr výzkumného vzorku vzhledem k populaci. Další možnou příčinou by mohl být měnící se poměr nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci.

Graf 29: Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností v závislosti na vzdělání (v %) (zdroj: vlastní výzkum)

Hypotéza 2: „Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na velikosti místa trvalého bydliště.“ byla rovněž potvrzena. Na základě zjištěných údajů můžeme říci, že v sídlech s menším počtem obyvatel je pravděpodobnost, že domácnost pobírá některý z peněžních sekundárních důchodů, větší než v sídlech větších.

	< 30 000 obyv.	30 000 – 300 000 obyv.	> 300 000 obyv.
domácnosti pobírající p.s.d. ⁵	60	27	6
domácnosti nepobírající p.s.d.	75	53	29
pravděpodobnost, že domácnost pobírá p.s.d.	44,44 %	33,75 %	17,14 %

Tabulka 10: Pravděpodobnost čerpání peněžních sekundárních důchodů domácnostmi v závislosti na velikosti sídla (zdroj: vlastní výzkum)

O tom, že podíl peněžních sekundárních důchodů závisí na vzdělání se ve společnosti často spekuluje. Tato práce tento názor potvrzuje. Jednoznačně se také prokázala závislost mezi velikostí sídla, kde se domácnost nachází a příjmy domácnosti z peněžních sekundárních důchodů.

⁵ p.s.d. – peněžní sekundární důchody

6. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zpracovat teoretický rozbor základních pojmů souvisejících se sekundárními důchody a jejich přerozdělováním. Po prostudování odborné literatury, legislativních textů a statistických analýz byly vymezeny základní pojmy související s tématem tak, aby se v nich čtenář lépe orientoval. Dále byla nastíněna současná situace nejen v České republice, ale rovněž v evropském kontextu.

Poté jsem přistoupila k vlastní realizaci praktická části. Vzhledem k tomu, že byl realizován kvantitativní výzkum, byly v úvodní fázi formulovány hypotéz (Hypotéza 1: Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na vzdělání.; Hypotéza 2: Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na velikosti místa trvalého bydliště.). Následovala tvorba dotazníku, jeho distribuce a následně zpracování získaných dat. Ty byly zpracovány do tabulky a grafů, které umožňují snadnější orientaci v dané problematice.

Poslední fáze – diskuse - se pokusila odhalit závislosti a rozhodnout o pravdivosti hypotéz. Na základě analýzy byly hypotézy „*Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na vzdělání.*“ a „*Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností závisí na velikosti místa trvalého bydliště.*“ potvrzeny.

Závěry, které přinesl realizovaný průzkum, mohou přispět k rozšíření dosavadních informací o peněžních sekundárních důchodech v širších souvislostech – především vliv dosaženého vzdělání. Tyto informace by bylo možné využít při plánování strategií v oblasti sociální politiky. Cíl této práce tedy považuji za splněný.

7. Seznam použitých zdrojů

- ❖ BEDNÁŘ, Jan. *Základní kapitoly z mikroekonomie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001. 121 s. ISBN 807040-508-2
- ❖ Český statistický úřad [online]. 20.11.2009, 14.4.2010 [cit. 24.4.2010]. Česká republika v mezinárodním srovnání za rok 2009 (vybrané údaje). Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/1607-09za_rok_2009_%28vybrane_udaje%29-3>.
- ❖ DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky: Tab. č.1 Vývoj mandatorních výdajů vyplývajících ze zákona* [online]. 2004a, 26.10.2006 [cit. 17.1.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/1526-04#archiv>>
- ❖ DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky: Změny sociálního státu v evropském kontextu* [online]. 2004 b, 26.10. 2006 [cit. 17.1.2010]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/D000341F58/\\$File/1525-0401.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/D000341F58/$File/1525-0401.pdf)>
- ❖ *ESSPROS MANUAL* [online]. Lucembourg: EUROPEAN COMMISSION, 1996 [cit. 23.4.2010]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/CA-99-96-641/EN/CA-99-96-641-EN.PDF>.
- ❖ *European Commission: Eurostat* [online]. 29.10.2009a, 24.4.2010 [cit. 24.4.2010]. *Total expenditure on social protection per head of population - ECU/EUR*. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=tps00100>.

- ❖ European Commission: Eurostat [online]. 29.10.2009b, 24.4.2010 [cit. 24.4.2010]. *Total expenditure on social protection per head of population - PPS*. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database?_piref458_1209540_458_211810_211810.node_code=tps00100>.

- ❖ *European social statistics: Social protection, Expenditure and receipts 1997-2005* [online]. Lucembourg: European Communities, 2008 [cit. 26.3.2010]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DC-08-001/EN/KS-DC-08-001-EN.PDF>. ISBN 1681-9365>

- ❖ HAMERNÍKOVÁ, Bojka – MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364s. ISBN 978-7357-301-0

- ❖ *Informační centrum vlády: Mandatorní výdaje* [online]. c2009, 31. 12. 2009 [cit. 31.12.2009]. Dostupný z WWW: <<http://icv.vlada.cz/scripts/modules/advice/detail.php?id=647>>

- ❖ KOMÁREK, Eduard. *Moderní obec* [online]. 5.1.2010 [cit. 25.4.2010]. Vývoj státního rozpočtu a rozpočtů obcí v roce 2010. Dostupné z WWW: <http://moderniobec.ihned.cz/c4-10004960-39726980-C00000_d-vyvoj-statniho-rozpocet-a-rozpocet-occi-v-roce-2010>.

- ❖ *Konvergenční program České republiky: 6. Kvalita veřejných financí - vývoj příjmů a výdajů* [online]. 2007, 17.1.2010 [cit. 17.1.2010]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/konvergen_programy_31239.html>.

- ❖ KRÁČMAR, Tomáš. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 3.10.2007, 19.10.2009 [cit. 24.4.2010]. Velká Británie - životní a pracovní podmínky. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/vb>.

- ❖ KREBS, Vojtěch, et al. *Sociální politika*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2005. 502 s. ISBN 80-7357-050-5.

- ❖ MARCISOVÁ, Alice. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 25.10.2008 [cit. 25.4.2010]. Systém sociálního zabezpečení. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>>.

- ❖ MERTLÍK, Pavel – RUSMICOVÁ, Lena. *Úvod do obecné ekonomie*. 2.vyd. Praha: Aleko, 1991. 232s. ISBN 80-85341-03-4

- ❖ *Dva roky sociálních reforem 2007-2008*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008. 48 s. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5951/MPSV_2008.pdf>.

- ❖ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance úvod do problematiky*. 1.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. 456s. ISBN 80-86395-19-7

- ❖ PETRÁŠOVÁ, Alexandra. Population and social conditions: Social protection in the European Union. *Eurostat: Statistic in focus 46/2008*. Lucembourg: European Communities, 2008, 7.5.2008 [cit. 26.3.2010]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-046/EN/KS-SF-08-046-EN.PDF>. KS-SF-08-046-EN-N>

- ❖ POSPÍŠILÍK, Karel. *Finance.cz* [online]. 7.10.2009 [cit. 25.4.2010]. Janotův balíček - daně rostou, dávky klesají. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/236121/>>.

- ❖ PRŮŠA, Ladislav. *Ekonomie sociálních služeb*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2003. 180 s. ISBN 978-80-7357-255-6

- ❖ PUNCH, Keith - HENDL, Jan. *Úspěšný návrh výzkumu*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 230 s. ISBN 978-80-7367-468-7

- ❖ PUNCH, Keith - HENDL, Jan. *Základy kvantitativního šetření*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9

- ❖ SAMUELSON, Paul Anthony. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X

- ❖ *Sociální zabezpečení 2010*. 1. vyd. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2009. 38 s. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/89507FE4-2710-4917-BAD4-D4F595B14CEB/0/SZ2009.pdf>>. ISBN 978-80-87039-13-7.

- ❖ ŠVARCOVÁ, Jena. *Ceed : Centrum pro rozvoj ekonomického vzdělávání* [online]. 2009 [cit. 25.4.2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceed.cz/firma.htm>>.

- ❖ *Výzkumný ústav práce a sociálních věcí: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky* [online]. květen 2009, leden 2010 [cit. 24.4.2010]. Dostupné z WWW: <http://www.vupsv.cz/index.php?p=ekonomicke_a_socialni_ukazatele_cr>.

- ❖ ZLÁMAL, Jaroslav - MENDL, Zdeněk. *Ekonomie nejen k maturitě. 1. díl, Obecná ekonomie*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2007. 128 s. ISBN 978-80-86686-76-9

8. Klíčová slova (keywords)

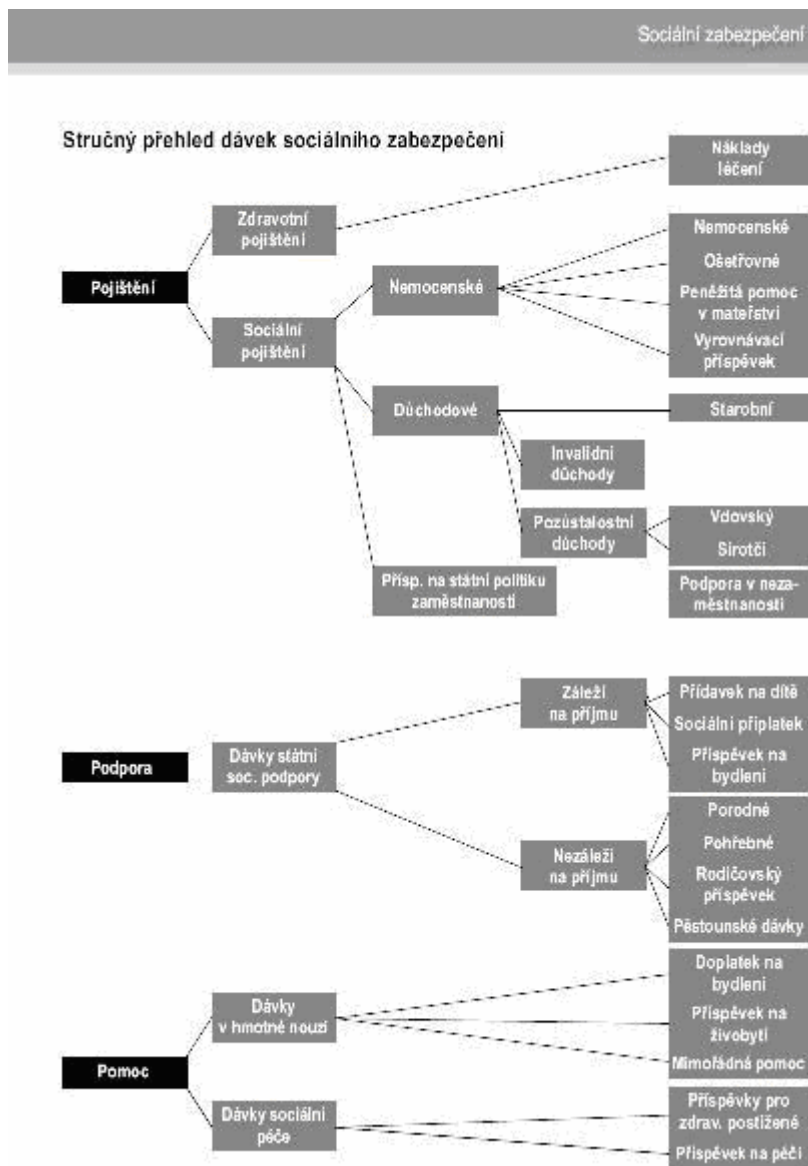
sekundární důchody (secondary pensions)

sociální zabezpečení (social security)

transferové platby (transfer payments)

vzdělání (education)

9. Přílohy

Příloha 1: Stručný přehled dávek sociálního zabezpečení

(zdroj: upraveno podle Marciszová, 2008)

	nemocenské pojištění	důchodové pojištění	příspěvek na státní sociální politiku	celkem
zeměstnavatel	2,3 %	21,5 %	1,2 %	25 %
zeměstnanec	6,5 %	-	-	6,5 %
OSVČ	28 %	1,4 %	1,2 % ⁶	29,2 % + 1,4 %
dobrovolně účastní na důchodovém pojištění	-	28 %	-	28 %

Příloha 2: Sazby pojistného z vyměřovacího základu

(zdroj: Sociální zabezpečení 2010, 2010)

v mld. Kč	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009
Dopad na příjmy			
Nový zákon o nemocenském pojištění	0,0	-11,9	-22,7
Nový zákon o úrazovém sociálním pojištění (pojistné)	0,0	5,9	5,2
Celkový vliv na sociální příjmy	0,0	-6,0	-17,5
Dopad na mandatorní výdaje			
Nový zákon o nemocenském pojištění	0,0	-2,6	-7,3
Dávky státní sociální podpory	19,5	23,4	26,2
Dávky pomoci ve hmotné nouzi	12,0	13,7	15,6
Zrušení dávek podmíněných sociální potřebností	-12,1	-12,0	-12,2
Nový zákon o sociálních službách	8,8	9,3	9,7
Zrušení dávky "zvýšení důchodu pro bezmocnost" a příspěvku při péči o osobu blízkou	-2,5	-3,9	-5,3
Nový zákon o úrazovém sociálním pojištění	0,0	4,0	4,2
Změna vyměřovacího základu pro platbu státu do systému veřejného zdravotního pojištění	9,7	10,6	11,0
Novela zákona o důchodovém pojištění	0,6	0,5	0,5
Zvýšení zvláštních dávek bezpečnostních sborů	0,2	0,3	0,3
Celkový vliv na sociální výdaje	36,2	43,3	42,7
Dopad na saldo			
Celkový vliv na saldo	-36,2	-49,3	-60,2
Celkový vliv na saldo (v % HDP)	-1,1	-1,3	-1,5

Příloha 3: Dopady sociálních zákonů schválených v letech 2005-2006

(zdroj: Konvergenční program České republiky, 2004)

⁶ OSVČ platí nemocenské pojištění dobrovolně, pokud se k jeho platbě přihlásí

Vážené dámy a pánové,

ráda bych vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku. Je součástí mé bakalářské práce na téma: „**Analýza podílu peněžních sekundárních důchodů** (myšleno sociální dávky, dávky v nezaměstnanosti, dávky důchodového pojištění atd.) **na příjmech domácností v závislosti na vzdělání**“.

Dotazník je zcela anonymní, proto bych Vás ráda požádala o jeho pravdivé vyplnění. Pokud se rozhodnete dotazník vyplnit, vložte jej prosím do poštovní schránky se jménem Mourycovi.

Pokud budete mít zájem, po vyhodnocení Vás s výsledky tohoto šetření ráda seznámím.

Děkuji za Váš čas,

Martina Mourycová

- 1) Jaký je součet průměrné hrubé měsíční mzdy Vás a Vašeho partnera (pokud žijete sám/sama, uveďte pouze svůj příjem)?

.....

- 2) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti nějaké dávky od státu?

- a) ne (pokračujte prosím otázkou č. 11)
b) ano (pokračujte prosím otázkou č. 3)

- 3) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti penzi (tzn. dávky důchodového pojištění)?

- a) ne
b) ano, ve výši

- 4) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti podporu v nezaměstnanosti?

- a) ne
b) ano, ve výši

- 5) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti invalidní důchod?

- a) ne
b) ano, ve výši

- 6) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti nemocenské dávky?

- a) ne
b) ano, ve výši

- 7) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti některou z dávek sociální podpory?

- přídavek na dítě
- a) ne
b) ano, ve výši

- rodičovský příspěvek
 - a) ne
 - b) ano, ve výši
 - sociální příspěvek
 - a) ne
 - b) ano, ve výši
 - příspěvek na bydlení
 - a) ne
 - b) ano, ve výši
 - dávky péčovské péče
 - a) ne
 - b) ano, ve výši
- 8) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti dávky, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc)?
- a) ne
 - b) ano, ve výši
- 9) Pobírá některý ze členů Vaší domácnosti nějaké jiné dávky z veřejného rozpočtu?
- Jaké?.....
-
- Ve výši:
- 10) Místo, kde žijete má:
- a) méně než 30 000 obyvatel
 - b) 30 000 – 300 000 obyvatel
 - c) více než 300 000 obyvatel
- 11) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- a) základní
 - b) středoškolské (bez maturity)
 - c) středoškolské (ukončená maturitou)
 - d) vyšší / vysokoškolské
- 12) Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho partnera, se kterým žijete ve společné domácnosti?
- a) základní
 - b) středoškolské (bez maturity)
 - c) středoškolské (ukončená maturitou)
 - d) vyšší / vysokoškolské

Děkuji za spolupráci.

Příloha 4: Dotazník

(zdroj: vlastní zpracování)

Kategorie: 25 - 64 let

	ZŠ + bez vzdělání	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ
2003	11,5	43,6	32,8	12
2008	9,1	40,5	35,9	14,5

Kategorie: 25 - 34 let

	ZŠ + bez vzdělání	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ
2003	6,2	43,9	37,7	12,2
2008	5,8	35,7	40,8	17,7

Příloha 5: Struktura populace ČR podle nejvyššího dosaženého vzdělání
v letech 2003 a 2008 (v %)

(zdroj: Martinec, 2009)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Celkové výdaje na sociální zabezpečení ve vybraných evropských zemích v letech 1995, 2000 - 2007 (v % HDP).....	26
Tabulka 4: Základní statistické charakteristiky průměrné hrubé měsíční mzdy domácností	45
Tabulka 5: Výše pobírané podpory v nezaměstnanosti v CZK	47
Tabulka 6: Výše pobíraného příspěvku na dítě v CZK	48
Tabulka 7: Výše pobíraného rodičovského příspěvku v CZK.....	49
Tabulka 8: Výše pobíraného sociálního příplatku v CZK	50
Tabulka 9: Výše pobíraného příspěvku na bydlení v CZK	51
Tabulka 10: Výše pobíraných dávek hmotné nouze v CZK.....	52
Tabulka 11: Pravděpodobnost čerpání peněžních sekundárních důchodů domácnostmi v závislosti na velikosti sídla	55

Seznam grafů

Graf 1: Ideální Lorenzova křivka.....	14
Graf 2: Lorenzova křivka absolutní nerovnosti	15
Graf 3: Skutečná Lorenzova křivka	15
Graf 4: Giniho koeficient	16
Graf 5: Lorenzova křivka po přerozdělení důchodu	17
Graf 6: Celkové výdaje na sociální zabezpečení ve vybraných evropských zemích v roce 2007 (na 1 obyvatele v ECU/EURO)	27
Graf 7: Struktura výdajů na sociální zabezpečení v EU 27 v roce 2005	30
Graf 8: Relace mezi čistými peněžními příjmy zaměstnanců s dětmi a zaměstnanců bez dětí na jednoho člena rodiny	34
Graf 9: Vývoj výdajů na přídavek na dítě.....	34
Graf 10: Vývoj výdajů na porodné	34
Graf 11: Vývoj výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi.....	34
Graf 12: Zvyšování důchodového věku v rámci důchodové reformy	35
Graf 13: Vývoj počtu zaměstnanců se zdravotním postižením	36
Graf 14: Vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných (nad 12 měsíců) na celkovém počtu nezaměstnaných	37
Graf 15: Podíl domácností podle velikost místa bydliště	42
Graf 16: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů a partnerů (absolutní čísla)	43
Graf 17: Nejvyšší dosažené vzdělání obou partnerů	43
Graf 18: Graf průměrné hrubé měsíční mzdy domácností respondentů v CZK.....	44
Graf 19: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá peněžní sekundární důchod.....	45
Graf 20: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá penzi.....	46
Graf 21: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá invalidní důchod.....	46
Graf 22: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden člen pobírá podporu v nezaměstnanosti).....	47
Graf 23: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden pobírá nemocenské dávky.....	48

Graf 24: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá příspěvek na dítě	48
Graf 25: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá rodičovský příspěvek.....	49
Graf 26: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá sociální příspěvek	50
Graf 27: Podíl domácností, ve kterých alespoň jeden ze členů pobírá příspěvek na bydlení	51
Graf 29: Podíl peněžních sekundárních důchodů na příjmech domácností v závislosti na vzdělání (v %).....	55

Seznam příloh

Příloha 1: Stručný přehled dávek sociálního zabezpečení

Příloha 2: Sazby pojistného z vyměřovacího základu

Příloha 3: Dopady sociálních zákonů schválených v letech 2005-2006

Příloha 4: Dotazník

Příloha 5: Struktura populace ČR podle nejvyššího dosaženého vzdělání v letech 2003 a 2008 (v %)